[library stamp]

peret, quæ sunt nobis, bestiisque communia; atque idipsum quod excellit in homine, idest, mens, & ratio, subjiciatur potiori, quod est ipsa Veritas unigenitus Filius Dei. Neque enim imperare inferioribus potest, nisi superiori se ipsa subjiciat. Jus denique ad vitam æternam habent, [Psal. 44.] *Qui persecutionem patiuntur propter justitiam*, idest, qui omnes extrinsecus illatas molestias pro veritate, & justitia æquanimiter sustinent. Animadvertat igitur quisquis delicias hujus sæculi, & facultates rerum temporalium quærit in nomine Christiano, intrinsecus esse beatitudinem nostram. Unde Propheta ait: [Rom. 5.] *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus*. Nam extrinsecus maledicta, & persecutiones, & detractiones promittuntur, de quibus tamen magna merces est in cælis reposita iis, qui gloriantur in tribulationibus: *Scientes, quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit, quoniam caritas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. Non enim ista perpeti fructuosum est, sed ista pro Christi nomine non solum æquo animo, sed etiam cum exultatione tolerare. Unde, nec Hæretici, nec Schismatici, qui multa interdum patiuntur, æternam Beatitudinem consequi possunt, quia non patiuntur ista propter justitiam. [S. Aug. lib. 1. de ser. Dom. in Monte. 2. Cor. 4. 17. Psal. 83. 13.] Nam *Ubi sana fides non est, non potest esse justitia, quia Justus ex fide vivit. Ubi caritas non est, non potest esse justitia: dilectio enim proximi malum non operatur*. Nos vero, qui per Dei gratiam Christiani Catholici sumus, si quid propter Deum patimur, beatos nos existimemus: *Id enim, quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt*. [Psal. 63. 8. 2. Tim. 4. 7.] Eamus igitur de virtute in virtutem, ut videamus Deum Deorum in Sion, qui bonis æternis *Non privabit eos, qui ambulant in innocentia. Misericordiam & veritatem diligit Deus; Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. „ Misericordiam diligit, qua mihi primo subvenit: veritatem diligit, ut credenti det, quod promisit. [Rom. 11. 35.] *Donator est indulgentiæ, debitor coronæ*. Unde debitor? Cui debet aliquid Deus? Videmus quia tenet eum debitorem Paulus, consecutus misericordiam, exigens veritatem: *Bonum certamen certavi*, (inquit) *fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex*. Quid tibi reddet, nisi quod tibi debet? Unde tibi debet? Quid ei dedisti? „ *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Debitorem Dominus ipse se fecit, non accipiendo, sed promittendo. *Non ei dicitur, Redde, quod accepisti: sed, Redde, quod promisisti*. [1. Cor. 15. 10.] Ille, qui prærogavit misericordiam, negare poterit debitum? *Misericordiam, & veritatem diligit Deus; Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Quam gratiam, nisi de qua Apostolus dixit, *Gratia Dei sum id quod sum?* Quam gloriam, nisi de qua ipse ait, *Reposita est mihi corona justitiæ?*

[Ad Cælestem Patriam suspirandum.] III. Si vitam æternam vere credimus, hic super flumina Babylonis gemere debemus, dum recordamur Sion, ut peregrini gemere, ad cælestem patriam suspirare. Etsi corpus nostrum adhuc in Babylonia tenetur, cor nostrum ad Jerusalem præmittatur. *Qui non gemit ut peregrinus, non gaudebit ut civis; quia desiderium non est in illo*; (inquit S. Aug. Enarratione in Ps. 148.) *Cui peregrinatio dulcis est, non amat patriam: Si dulcis est patria, amara est peregrinatio: Si amara peregrinatio, tota die tribulatio. Quando non est tribulatio? Quando in patria delectatio... Sed abundant omnia? Abundent omnia vide, si securus es, quia non pereunt omnia... Postremo sint copiæ, redundet affluentia hujus sæculi, detur securitas, quod non pereant. Dicat Deus desuper, æternus in his eris, æterna tecum erunt ista, sed faciem meam non videbis. Nemo carnem consulat, spiritum consulite: respondeat vobis cor vestrum; respondeat fides, spes, caritas, quæ in vobis esse cœpit. Ergone si acciperemus securitatem nos in affluentia bonorum sæcularium semper futuros, & diceret nobis Deus, Faciem meam non videbitis, gauderemus in illis bonis? Eligeret forte aliquis gaudere, & dicere, Abundant mihi ista, bene mihi est, nihil amplius quæro. Nondum cœpit esse amator Dei, nondum cœpit suspirare tamquam peregrinus*. Effundamus igitur super nos animam nostram, confiteamur in lacrymis, gemamus in confessionibus, in miseriis suspiremus. Quicquid nobis adest præter Deum nostrum, non est dulce. *Nolumus omnia, quæ dedit, si non dat se ipsum, qui omnia dedit*: Verba sunt S. Augustini Enarratione in Ps. 85. Ad illum suspiremus, *Qui salvos facit rectos corde*. [Psal. 7. 11.] Recti corde dicunt, (inquit S. Aug. in Ps. 7.) *Cum jam, ubi cogitatio, ibi & delectatio est, quod fieri non potest, nisi cum divina, atque æterna cogitantur.... Ita fit, ut scrutans corda, & renes Deus, & perspiciens in corde rectas cogitationes, in renibus nullas delectationes, justum auxilium præbeat rectis corde, ubi mundis cogitationibus superna delectationes sociantur*.

IV. Cum Vita æterna, Deique fruitio summum sit hominis bonum, ad illam omnia opera nostra, curas omnes, & studia, cogitationes omnes referre debemus; nihilque unice necessario salutis nostræ negotio anteponere. [Ad vitam æternam omnia studia, operaque nostra referenda.] *Summum enim bonum dicitur, quo cuncta referuntur. Eo enim fruendo quisque beatus est, propter quod cetera vult habere, cum illud jam non propter aliud, sed propter se ipsum diligatur. Et ideo finis ibi dicitur, quia jam, quo excurrat, & quo referatur, non invenitur*; (inquit S. Aug. Ep. 118. alias 56.)

[Temporalibus non inhærendum.] V. Temporalibus rebus ne inhæreat Christianus, qui æterna sperat: Hanc vitam non amet, qui vitam æternam a Deo promissam expectat. Cogitet omnia bona temporalia, quibus Dei providentia & bonitas hunc Mundum implevit, esse *Miserorum, damnatorumque solatia, non præmia beatorum. Quæ igitur illa sunt, si tot, ac talia, & tanta sunt ista? Quid dabit eis quos prædestinavit ad vitam, qui hæc dedit etiam eis, quos prædestinavit ad mortem? Quæ bona illa beata vita faciet eos sumere, pro quibus in hac misera unigenitum Filium voluit usque ad mortem mala tanta perferre?* [S. Aug. lib. 22. de Civit. Dei c. 24.] Non ad hoc sumus Christiani, ut terrenam felicitatem quæramus, qua plerumque mali fruuntur. Bona illa magni pendere non debemus, quæ Dominus dat & malis. Ad aliam felicitatem, ad alia bona vocati sumus. Illa desideremus, ad illa tendamus. Dicamus ex animo cum Propheta: *Sitivit in te anima mea... Quam multipliciter tibi caro mea. Adhæsit anima mea post te*. [Psal. 43.] In via nos constitutos intelligamus, qua ad patriam pergimus. Temporalia bona si Deus dederit; ut solatia itineris cum gratiarum actione recipiamus; si negaverit, aut subtraxerit, remota peregrinationis nostræ impedimenta gaudeamus. *Tota ista vita* (inquit S. Augustinus,) *& omnia quibus uteris in hac vita, sic tibi debent esse tamquam stabulum viatori, non tamquam domus habitatori. Memento peregisse te aliquid, restare aliquid: Divertisse te ad refectionem, non ad defectionem*. [Enarrat. in Ps. 34. ser. 1.] Propterea & hanc vitam multa amaritudine Deus Optimus respersit, ut doceret *Amare meliora per amaritudinem inferiorum, nec viator tendens ad Patriam, stabulum amet pro domo sua*. [Et Enarrat. in Ps. 40.]

VI. *Nemo potest idoneus fieri futuræ vitæ, qui non se ad illam modo exercuerit*. [S. Aug. Enarrat. in Ps. 148. & 149.] Nunc igitur præoccupandæ sunt actiones Beatorum in cælesti, æternaque vita. In Dei visione, amore, ac laude exercere nos debemus, quantum possumus. *Lætetur Israel in eo, qui fecit eum, & filii Sion exultent in Rege suo*. Quid est Israel? *Videns Deum*. [Præoccupandæ sunt in hac vita actiones beatorum.] Est quædam visio hujus temporis, erit altera visio futuri temporis: Visio, quæ modo est, per fidem est: Visio, quæ futura est, per speciem erit. *Si credimus, videmus: Si amamus, videmus*: Quid videmus? Deum. Ubi est ipse Deus? [1. Joan. 4.] Interroga Joannem: *Deus caritas est*. Benedicamus nomen ejus sanctum; & gaudeamus in Deo, si gaudemus in caritate. Quisquis habet caritatem, ut quid illum mittimus longe, ut videat Deum? *Conscientiam suam attendat, & ibi videt Deum: Si caritas ibi non habitat, non ibi habitat Deus; Si autem caritas ibi habitat, Deus ibi habitat*. Vult illum forte videre sedentem in cælo? *Habet caritatem, & in eo habitat sicut in cælo*. Ergo simus Israel, & lætemur in Deo, qui fecit nos, in Christo Rege nostro, qui regit nos. *Nemo homo sibi arroget partem ipsius; Ab ipso est lætitia, quæ nos facit esse felices*. Cælestis Jerusalem, sive Sion filii sumus. „ Ipsa nos genuit, ipsa est Ecclesia Sanctorum, ipsa nos nutrivit, ex parte peregrina, ex magna parte immanens in cælo. Ex parte, qua immanet in cælo, beatitudo Angelorum est: Ex parte, qua peregrinatur in hoc sæculo, spes est Justorum. Qui ergo in hac vita gemunt, & desiderant illam patriam, *currant dilectione*, non pedibus corporis. Non quærant naves, sed pennas, *duas alas caritatis apprehendant. Quæ sunt duæ alæ caritatis? Dilectio Dei, & proximi*. Peregrinamur enim, suspiramus, gemimus, venerunt ad nos litteræ de Patria nostra, ipsas vobis recitamus. Quæ sunt illæ litteræ? Divinæ promissiones in Scripturis Sacris exaratæ. „ De Deo itaque semper quantum in nobis est, cogitantes, in eum credentes, illum diligentes, in illo lætemur. Sed & laudemus nomen ejus in choro. Chorus est consensio laudantium. Si in choro cantamus, concorditer cantemus. In choro cantantium quisquis voce discrepuerit, offendit auditum, & perturbat chorum. Si vox inconvenienter cantantis disturbat contentum cantantium, quanto magis mala vita, pravique mores disturbant concentum laudantium? *In tympano, & psalterio* psallamus: *Ut non sola vox laudet, sed & opera*. Quando assumitur psalterium, & tympanum, manus concinunt voci. *Sic & tu, si quando Alleluja cantas, porrigas & panem esurienti, vestias nudum, suscipias peregrinum; non sola vox sonat, sed & manus consonat, quia verbis facta concordant*.

In hac vita mortali si nos ita geramus, quod nobis promissum est, consequemur *Vitam æternam*; In qua Deum sine fine videbimus, videndo amabimus, amando laudabimus. AMEN. *Verum est*: Id enim Deo revelante credimus; id Deo promittente speramus. *Fiat, fiat*.

FINIS LIBRI PRIMI.

THEO

THEOLOGIÆ DOGMATICÆ, ET MORALIS SECUNDUM ORDINEM CATECHISMI

Concilii Tridentini

LIBER SECUNDUS

DE SACRAMENTIS.

UT Sacramentorum doctrina, & disciplina Viris Ecclesiasticis summopere necessaria, sic illis accuratissime tradenda est: tum quia in eorum administratione præcipua pars Ministerii Ecclesiastici posita est; cum Sacerdotes sint *Ministri Novi Testamenti*, [1. Cor. 4. 1. 2. Cor. 3. 6.] *& Dispensatores Mysteriorum Dei*: Tum quia *Plebem perfectam Domino parare* debent Sancti Præcursoris instar, congruisque dispositionibus illam adornare ad divina Sacramenta digne suscipienda, ne forte noxium sit hominibus, atque in damnationem cedat, quod pro ipsorum salute a Christo institutum est: aut ab ipsis Sacerdotibus divinum illud mandatum violetur: [Luc. 1. 17.] *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus suis, & conversi disrumpant vos*. Animabus ad *Fontes Salvatoris* haurientibus aquam in vitam æternam salientem, [Matth. 7. 6.] inaures, & armillas, velut fidelis ille Abrahami servus alteri Rebeccæ, proferre debent, [Isaiæ 12. 3. Gen. 24.] idest, Christianarum ornamenta virtutum, ut eas Christo Salvatori in Isaac adumbrato conjungant. Id autem assequi non possunt, nisi Christianos omnes invitent [Ap. 7. 17.] *Ad vitæ fontes aquarum*, & ad Pœnitentiæ præsertim, ac Eucharistiæ frequentem usum adhortentur: divinam Sacramentorum originem, ac institutionem, admirabilem efficaciam, certamque virtutem; necessitatem, ac utilitatem eximiam; sacros Ritus, quibus conficiuntur, vel administrantur; Dogmata universa, quæ Ecclesia Catholica, Apostolica, Romana de illis credenda proponit, diligenter, & dilucide explicantes.

TRACTATUS PRIMUS

De Sacramentis in Genere.

DE Sacramentis in genere spectatis octo expendenda sunt: Primo, essentia; Secundo, necessitas; Tertio, partes; Quarto, numerus, & ordo; Quinto, efficacia; Sexto, institutio; Septimo, Minister; Octavo, Ritus, sive Cæremoniæ.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramentorum essentia.

ARTICULUS I.

De Sacramenti Nomine.

[Multiplex acceptio hujus vocis, Sacramentum.] I. CUM Sacramenti nomen a sacro derivetur, multiplex est Sacramenti significatio ex varia relatione ad rem sacram, quam violari nefas. Sic apud Veteres pignus in loco sacro depositum a litigantibus, ea conditione, ut illud perderet in pœnam improbus litigator, suum vero reciperet, qui caussam obtinuisset, *Sacramentum* dicebatur, teste *Varone* Lib. 4. *De Lingua Latina*. Atque ea etiam significatione Sacramentis nostris convenit, quatenus per ea nos Deo oppignoramus, & devovemus. Hac etiam ratione juramentum, per rei sacræ contestationem editum, Deo scilicet in testem promissionis, seu veritatis alicujus vocato, Sacramentum appellatum est. [Cicero Libro 11. Offic. Vegetius lib. 21. De Re Milit.] Qua significatione usurpatur sacramenti nomen non solum apud profanos Auctores, sed in Jure etiam Canonico Caussa 22. Quæst. 4. cap. *Qui Sacramenti*, quod ex Canone 7. Concilii Ilerdensis sumptum est: Item Caussa 2. Quæst. 5. cap. *Sacramentum*, & cap. *Nos*, primo, & secundo. Hac etiam notione sacramentis nostris nomen illud convenit, cum in illis Deo ad obsequium nos obstringamus, seque vicissim Deus nobis ad gratiam, amicitiam, & patrocinium quodammodo obstringat. Sic Principum consilia, & arcana, sacramenta in Scriptura Sacra vocantur, Tobiæ 12. 7. *Sacramentum Regis abscondere, bonum est*: quod sacra habeantur, sicut & Majestas, personaque Principis, nec ea usquam violare liceat. Qua ratione Epistola Imperatoris in Antiquis Conciliis *Sacra Imperatoris* dicitur, propter personæ, a qua mittebatur, reverentiam, & inviolabilem dignitatem.

II. Scripturarum autem Sacrarum usu *Sacramentum* rem sacram abditam, atque occultam significat, sicut & Mysterii nomen, Sapientiæ 11. 22. *Nescierunt Sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ*. Ephes. 1. 9. *Ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis suæ*. 1. ad Timotheum 3. 16. *Magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestatum & in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria*. Ephes. 5. 32. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*: Quin & rei arcanæ, etsi nefariæ, signum aliquando significat. Apocalypsis 17. 7. *Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ, quæ portat eam*. Pro signo rei sacræ abditæ, atque occultæ Sacramenti nomen *S. Augustinus* usurpat, Lib. 10. *De Civitate Dei*. cap. 5. ita Sacrificium definiens, *Sacrificium ergo visibile invisibilis sacrificii Sacramentum, idest, sacrum signum est*. Atque etiam hac notione id nomen Sacramentis nostris convenit; Sed communes sunt illæ nominis acceptiones.

III. Significatione magis propria sumitur a Theologis Sacramenti nomen pro signo rei sacræ, non cujuscumque sed hominem Deo consecrantis, & initiantis. Sic a *S. August.* usurpatur Lib. 15. *De Civitate Dei*, cap. 26. ubi de latere Christi lancea persosso ait: *Inde Sacramenta manarunt, quibus credentes initiantur*. Sic a *S. Ambrosio* Librum, in quo de Sacramentis Baptismi, & Eucharistiæ tractat, inscribente, *De iis, qui Mysteriis initiantur*, (idem quippe Græcis significat μυστήριον quod Latinis Sacramentum.) Sic a *S. Thoma* Prima Secundæ Quæst. 112. Articulo 5. *Sacramenta* (inquit) *proprie dicuntur illa, quæ adhibebantur a Dei cultoribus ad quamdam consecrationem, per quam scilicet quodammodo deputabantur ad cultum Dei*.

IV. Sacramenti nomen semper in Ecclesia receptum, & approbatum fuit, quicquid contra obstrepant *Lutherus, Melancton, Carlostadius, Zuinglius, Calvinus*. [Sacramenti nomen semper in Ecclesia receptum, & approbatum.] In Scripturis enim habetur, non solum communi, & generica significatione, prout rei sacræ absconditæ, & arcanæ signum notat, quo sensu *Sacramentum septem stellarum*, Apocal. 1 dicitur, & explicatur: *Septem stellæ Angeli sunt septem Ecclesiarum*: id etiam specifica, & maxime propria significatione, quo modo ab Ecclesia usupatur. Ephes. enim 5. de Matrimonio dicitur, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*. De conjunctione scilicet externa, & sensibili viri, & fœminæ, de qua præmissum est: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ: Et erunt duo in carne una*, asserit Apostolus, *Sacramentum hoc magnum esse*, quippe quod signum sit rei sacræ spiritualis, & latentis, scilicet conjunctionis Christi, & Ecclesiæ. Unde & ex ratione illa Sacramenti Matrimonio conveniente probat viros diligere debere uxores suas, sicut Christus dilexit Ecclesiam. Quamobrem ex hoc loco Sacra Synodus Tridentina colligit, *Matrimonium esse vere, & proprie unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis a Christo Domino institutum*. Antiqui etiam Patres Baptismum, Eucharistiam, & alia id genus sacra symbola Sacramenti nomine designant, scilicet *Tertullianus* Lib. *De Præscriptionibus Hæreticorum*: cap. 40. & Lib. 1. *Contra Marcionem* cap. 14. [Sess. 24. de Sacr. Matr.] *S. Cyprianus* Epist. 72. *S. Hilarius* in Psalm. 121. *S. Aug.* Epistola 54. alias 118. ad *Januarium*, & Lib. 2. *De Doctrina Christiana*, cap. 3.

[Non immutanda vocabula Ecclesiæ usu consecrata.] V. Quamobrem etsi in sacris Litteris Sacramenti nomen ea significatione non haberetur, quo illud usurpat Ecclesia, religiose nihilominus retinendum esse, utpote Traditionis auctoritate, Ecclesiæque usu antiquissimo consecratum, sicut alia nomina ad fidem explicandam, atque declarandam ab Ecclesia adhibita sunt, & consecrata, quamvis in Scripturis non habeantur, ut Trinitas, Consubstan-

tiale, Ingenitus, Incarnatio, Deipara, &c. Nova enim vocabula in Religionis Mysteriis explicandis fingere, & adhibere, iis abdicatis, quæ Ecclesiæ usus receptarunt, omnino periculosum est. *Liberis enim verbis loquuntur Philosophi, nec in verbis ad intelligendum difficillimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt. Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem*, (inquit *S. Aug.* Lib. 10. *De Civitate Dei* cap. 23.)

Catholici Theologi ad certam regulam loqui debent.

ARTICULUS II.

De Sacramenti definitione.

Sacramenti definitio multiplex.

I. SAnctus *Thomas* 3. part. quæst. 60. art. 2. hanc Sacramenti definitionem tradit: *Sacramentum est signum rei sacræ, in quantum est sanctificans homines.*

II. Concilii Tridentini Catechismus duplicem tradit Sacramenti definitionem, breviorem unam, prolixiorem alteram, & magis explicatam. Prima his concepta verbis est: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibile signum, ad nostram justificationem institutum*. Altera sic formata est: *Sacramentum est res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet*. Idem est sensus definitionis, quam tradit *S. Isidorus Hispalensis*, Lib. 6. *Originum*, cap. *De Officiis*, quæ refertur etiam in Decreto Gratiani, cap. *Multi*, velut S. Gregorii: *Sacramentum est, in quo sub tegumento rerum visibilium divina virtus secretius operatur salutem.*

Sacramentum ad signi genus pertinet.

III. Ex his Sacramenti definitionibus colligitur, Sacramentum ad signi genus pertinere. Quod ut intelligatur, observandum est, rerum omnium, quæ sensibus percipiuntur, duo esse genera. Aliæ enim ob id inventæ sunt, ut aliquid significent: aliæ non alterius rei significandæ, sed sui tantum caussa effectæ sunt. Posterioris generis sunt omnes pene res, quæ natura constant: Prioris, vocabula rerum, scriptura, vexilla, imagines, tubæ, & alia hujusmodi. Nam si vocabulis vim significandi detraxeris, sublata videtur esse caussa, quamobrem vocabula instituerentur.

Notio signi.

Signum, ex *S. Augustino*, Lib. 2. *De Doctrina Christiana*, cap. 1. *est res præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid ex se faciens in cognitionem venire*: Sicut viso vestigio, transisse animal, cujus vestigium est, cogitamus; & fumo viso, ignem subesse cognoscimus; & voce amantis audita, affectionem animi ejus advertimus; & tuba sonante, Milites vel progredi se, vel regredi, & si quid aliud pugna postulat, oportere noverunt.

Signi species multiplex.

Signorum alia sunt *naturalia*; alia *data*. Naturalia sunt, *Quæ sine voluntate, atque ullo appetitu significandi, præter se aliquid ex se cognosci faciunt*, sicuti est fumus significans ignem. Non enim volens significare id facit, sed rerum expertarum animadversione, & notatione cognoscitur ignem subesse, etiamsi fumus solus appareat. Sed & vestigium transeuntis animantis ad hoc genus pertinet; & vultus irati, seu tristis affectionem animi significat, etiam nulla ejus voluntate, qui irascitur, aut tristis est: aut si quis alius motus animi velut indice proditur, etiam nobis non id agentibus, ut prodatur.

Signa data, quæ alias ex institutione, seu ad placitum, in Scholis appellantur, sunt, *quæ sibi quæque viventia invicem dant ad demonstrandos, quantum possunt, motus animi sui, vel sensa, aut intellecta qualibet*. Signorum quibus inter se homines sua sensa communicant, quædam pertinent ad oculorum sensum, pleraque ad aurium, paucissima ad ceteros sensus. Nam cum innuimus, non damus signum nisi oculis ejus, quem volumus per hoc signum voluntatis nostræ participem facere: & vexilla militaria per oculos insinuant voluntatem Ducum. Ad aures autem pertinent tuba, tibia, & cithara, quæ dant plerumque non solum suavem, sed etiam significantem sonum, & verba, quæ inter homines obtinuerunt principatum significandi quæcumque animo concipiuntur, si ea quisque prodere velit.

Signa alia sunt ab hominibus, alia a Deo instituta. Horum quædam speculativa sunt, alia practica. Speculativa, quæ tantum significandi gratia ob hominum oculos proponuntur, ut Iris, de qua Genes. 9. ait Deus: *Arcum meum ponam in nubibus & erit signum fœderis inter me, & inter terram*. Practica sunt, quæ ex Dei institutione aliquid significant pariter, & efficiunt.

Notio, & essentia signi sensibilis omnibus Sacramentis convenit.

IV. Notio, & essentia signi sensibilis Sacramentis omnibus communis est. Ut enim *S. Aug.* Epist. 137. alias 5. ad *Marcellinum*, ait, *Signa cum ad res divinas pertinent, Sacramenta appellantur*. Id vero ex Scriptura Sacra manifeste etiam colligitur. Apostolus enim de Circumcisione, veteris Legis Sacramento, quæ Abraham patri omnium credentium data erat, ita scribit ad Romanos 4. Cap. *Signum accepit Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei*. Et cap. 5. cum ait: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus?* Baptismum hujus rei significationem habere docet, nimirum: *Nos consepultos esse cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Hinc rursus *S. Aug.* Lib. *De Catechizandis Rudibus* c. 26. Novæ Legis Sacramenta vocat *Visibilia signacula, in quibus res divinæ invisibiles honorantur*. Et in Expositione inchoata Epistolæ ad Romanos de *Cornelio* sic loquitur: *Non ideo Sacramenta contempsit, quod gratiam Dei jam accepisset; sed multo certior baptizatus est, ut etiam ipsa sacrosancta signacula, quorum res,* (idest gratia,) *in ipso præcesserat, percipere non moraretur.*

Ratio cur sacramenta signa sensibilia esse debeant.

V. Rationem cur Sacramenta signa sensibilia esse necessario debeant, *S. Thomas* tradit 3. part. quæst. 60. art. 4. inde petitam, quod *Sapientia divina unicuique rei providet secundum suum modum*: & propter hoc dicitur Sapient. 8. *Suaviter disponit omnia*. Et Matth. 25. *Dedit unicuique secundum propriam virtutem*. Est autem *homini connaturale, ut per sensibilia perveniat in cognitionem intelligibilium: Signum autem est, per quod aliquis pervenit in cognitionem alterius. Unde cum res sacræ, quæ per Sacramenta significantur, sint quædam spiritualia, & intelligibilia bona, quibus homo sanctificatur, consequens est, ut per aliquas res sensibiles significatio Sacramenti impleatur: sicut etiam per similitudines sensibilium rerum in Divina Scriptura res spirituales nobis describuntur.*

Hanc rationem præclaro *S. Joannis Chrysostomi testimonio* suffultam studiosus quisque gratius accipiet, Homil. 83. in *S. Matthæum*, dicentis: *Quoniam ille dixit*, Hoc est Corpus meum: *Nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile traditum nobis a Christo, sed rebus quidem sensibilibus; Omnia vero, quæ tradidit, insensibilia sunt. Sic & in Baptismo per aquam, quæ res sensibilis est, donum illud conceditur: Quod autem in ea conficitur, regeneratio scilicet, ac renovatio, intelligibile quiddam est. Nam si tu incorporeus esses, nude ipsa dona incorporea tradidisset tibi: Quoniam vere corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur.*

Eodem spectat egregius ille *S. Augustini* locus in Enarratione 2. in Psalmum 33. *Christus in Corpore, & Sanguine suo voluit esse salutem nostram. Unde autem commendavit Corpus, & Sanguinem suum? De humilitate sua. Nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Respice altitudinem ipsius.* In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. *Ecce cibus sempiternus: Sed manducant Angeli, manducant supernæ Virtutes, manducant cœlestes Spiritus, & manducantes saginantur, & integrum manet, quod eos satiat, & lætificat. Quis autem homo posset ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo, ut Mensa illi lactesceret, & ad parvulos perveniret.* Joan. 1.

Sacramenta signa sunt rebus significatis secundum similitudinem & proportionem quamdam accomodata.

VI. Nec solum sensibilis signi ratio Sacramento Novæ Legis convenit: sed præterea rei significatæ per quamdam similitudinem, ac proportionem accommodatum esse debet; ut specie quadam, & similitudine nobis declaret, quod Deus in animis nostris sua virtute, quæ sensu percipi non potest, efficit. Sic Baptismus, cum adhibitis certis, & sollemnibus verbis aqua extrinsecus abluimur, significat Spiritus Sancti virtute omnem peccati maculam, & turpitudinem interius elui, & animas nostras gratiæ sanctificantis dono augeri, atque ornari. Hæc veritas *Tertulliani* testimonio confirmatur Lib. *De Resurrectione Carnis*, cap. 8. *Caro*, inquit, *abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro signatur, ut anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur. Caro Corpore, & Sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.*

Idem colligitur ex *S. August.* Epist. 98. alias 23. ad *Bonifacium* Episcopum scribentem: *Si Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent.*

Sacramenta ex Dei institutione signa sunt practica, & efficacia.

VII. Ex Dei autem institutione Sacramenta significandi vim habent, cum solus Deus sit Sacramentorum auctor, uti & Fidei, & Religionis. Una Aqua Benedicta, signum crucis, tunsio pectoris, Benedictio Episcopalis, in Sacramentorum numero non censentur, tum ob alias rationes, tum quod Ritus non sint a Deo immediate instituti, sed ab Ecclesia.

VIII. Signa denique mere speculativa non sunt, sed practica, & efficacia, gratiam scilicet, quæ res sacra est per ipsa significata, in suscipientibus, modo nullum obicem apponant, operantia. Qua ratione a definitione Sacramenti excluduntur creaturæ sensibiles, quæ licet aliquid sacrum significent, scilicet sapientiam, & bonitatem divinam quatenus sunt in se ipsis sacræ, non tamen quatenus nos per eas sanctificamur. Unde Sacramenta dici non possunt, quia Sacramentum est signum rei sacræ, in quantum sanctificat homines, ut ratiocinatur *S. Thomas* 3. part. quæst. 60. art. 3. Hac etiam ratione differunt Sacramenta Novæ Legis a Sacramentis Veteris Legis, quæ ob eam tantum rem a Deo hominibus commendata sunt, ut aliquid significarent, in memoriam revocarent, aut promitterent: Cujusmodi fuerunt Circumcisio, Legis purificationes, Panis azymus, Sacrificia, & ceteræ Mosaici cultus cæremoniæ. Unde *S. Aug.* Enarr. in Psal. 73. ait: *Si discernimus duo Testamenta, Vetus & Novum, non sunt eadem Sacramenta, nec eadem promissa; eadem tamen pleraque præcepta ∴. Præcepta eadem, Sacramenta non eadem, promissa non eadem. Videamus, quare præcepta eadem: Quia secundum hæc Deo servire debemus. Sacramenta non eadem, quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta Novi Testamenti dant salutem: Sacramenta, Veteris Testamenti promiserunt Salvatorem... Mutata sunt Sacramenta, facta sunt faciliora, pauciora, salubriora, feliciora.* A ratione demum Sacramenti excluduntur signa speculativa, quorum usus in Ecclesia obtinuit, qualia sunt Imagines, Cruces, Rosaria, vestes Sacerdotales, Monasticus habitus, & alia id genus.

Veteris, & Novi Testamenti pleraque præcepta eadem Sacramenta, & promissa non eadem.

Quarum rerum signa sunt Sacramenta.

IX. Ad hujus absolutionem Articuli, scire necesse est, quarum rerum signa sint Sacramenta. *Est enim miserabilis animæ servitus signa pro rebus accipere, & supra creaturam corpoream oculum mentis ad hauriendum æternum lumen levare non posse ∴. Sub signo autem servit, qui operatur, & veneratur aliquam rem significantem, nesciens quid significet: Qui vero aut operatur, aut veneratur utile signum divinitus institutum, cujus vim, significationemque intelligit, non hoc veneratur, quod videtur, & transit, sed illud potius, quo talia cuncta referenda sunt. Talis autem homo spiritalis, & liber est, etiam tempore servitutis, quo carnalibus animis dum oportet signa revelari, quorum jugo edomandi sunt. Tales autem spiritales erant Patriarchæ, ac Prophetæ, omnesque in populo Israel, per quos nobis Spiritus Sanctus ipsa Scripturarum & auxilia, & solatia subministrat. Hoc vero tempore, postea quam Resurrectione Domini nostri manifestissimum indicium nostræ libertatis illuxit, nec eorum quidem signorum, quæ jam intelligimus, operatione gravi onerati sumus; sed quædam pauca pro multis, eademque factu facillima, & intellectu augustissima, & observatione castissima, ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina: Sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio Corporis, & Sanguinis Domini. Quæ unusquisque cum percipit, quo referantur, imbutus agnoscit, ut ea non carnali servitute, sed spiritali potius libertate veneretur ∴. Qui autem non intelligit, quid significet signum, & tamen signum esse intelligit, nec ipse premitur servitute.* Verba sunt *S. Aug.* Lib. 3. *De Doctrina Christiana*, cap. 5. & 9.

Sacramentorum novæ Legis triplex significatio.

Triplex autem est in Sacramentis Novæ Legis significatio: Significant enim rem aliquam præteritam, Christi scilicet Redemptoris Passionem, quæ sanctitatis caussa est; rem præsentem indicant, scilicet gratiam, quam operantur: rem futuram prænuntiant, scilicet æternam beatitudinem, ad quam sanctitas nostra velut ad finem referri debet. Sive, ut loquitur *S. Thomas* 3. part. quæst. 60. art. 3. *Sacramentum est signum rememorativum ejus, quod præcessit; scilicet Passionis Christi; & demonstrativum ejus, quod in nobis efficitur per Christi Passionem, scilicet gratiæ: & prognosticum, idest, prænuntiativum futuræ gloriæ.* Res exemplo illustratur in Baptismo. Nam cum Apostolus ait ad *Roman.* cap. 6. 3. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*; plane ostendit, idcirco Baptismum signum dicendum esse, quod Dominicæ Passionis, & Mortis nos admoneat. Deinde cum addit: *Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita nos in novitate vitæ ambulemus*, declarat, Baptismum signum esse, quo cælestis gratia in nos infusa indicatur, cujus munere nobis datum est, ut novam vitam instituentes, omnia veræ pietatis officia facile, & libenti animo impleamus. Postremo, cum ait: *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & Resurrectionis erimus*: Docet Baptismum futuræ nostræ Resurrectionis, & æternæ vitæ signum esse.

Nec unam tantum rem præsentem, sed plures quandoque Sacramenta significant. Sic Eucharistiæ Sacramentum veri Corporis, & Sanguinis Domini præsentiam, necnon gratiam significat, quæ confertur iis, qui non indigne Corpus, & Sanguinem Domini manducant, & bibunt.

Nec tamen inde colligas, Sacramenta signa esse ambigua, fallendi occasionem præbentia: quia multa significant, secundum quod ordine quodam sunt unum. Sacramentum enim proprie dicitur, quod ordinatur ad significandam nostram sanctificationem: In qua tria spectari possunt, scilicet ipsa caussa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi: & forma nostræ sanctificationis, quæ est gratia cum virtutibus: & ultimus finis ejusdem sanctificationis, nempe vita æterna. Quæ omnia Sacramentis significantur.

CAPUT II.

De Necessitate Sacramentorum.

OBservandum est, necessitatem aliam esse inevitabilem, qua aliquid ita necessarium est ad consecutionem finis, ut agens aliis mediis finem consequi non possit: Aliam necessitatem convenientiæ, qua necessarium aliquid dicitur, ut juxta modum nostræ imbecillitati congruentem, & attemperatum nostra procuretur salus. Primæ necessitatis in genere Sacramenta non esse necessaria, certum est, ac exploratum: siquidem aliis mediis salutem nostram Deus procurare potuisset. Quamobrem de sola necessitate convenientiæ quæstio est. Hæc porro duplex, una præcepti, alia medii. Prima est obligatio a mandato Superioris profecta: Altera est absoluta obligatio ex institutione medii derivata. Omissio ejus, quod primo tantum modo necessarium est, legitima caussa potest excusari: nec salutis æternæ dispendium patitur, qui legis positivæ præceptum quatenus præcise tale est, non implet, cum graves, & legitimæ caussæ prohibent, sive illius executionem impossibilem reddunt. Omissio, vel defectus ejus, quod secundo modo necessarium est, nusquam, & nulla ratione potest excusari. Unde in æternum perit, quisquis non adhibet, vel cui non adhibetur medium ad salutem æternam necessarium.

Observandum secundo, de Sacramentorum necessitate respective ad duos hominum status disceptari posse, scilicet ad statum innocentiæ, & statum naturæ lapsæ: & rursus secundum tria tempora lapsum hominis secuta; scilicet Legis naturæ, ab Adamo usque ad Moysen; Legis Scriptæ, a Moyse usque ad Christum; & Legis Evangelicæ, a Christo usque ad finem mundi.

I. Ac de statu quidem innocentiæ, quod brevissimum fuit, utrum in eo Sacramenta necessaria homini fuerint, cum Scriptura Sacra, & Traditio non loquantur, Quæstionem Scholasticis disceptandam relinquimus. In florentissimo illo statu necessaria non fuisse, probabilius videtur, cum sint medicinæ quædam spiritales, quæ contra vulnera peccati adhibentur. *Non enim est opus valentibus Medico, sed male habentibus.* Matth. 9.

S. August. post peccatum necessaria fuerunt Sacramenta.

II. Post peccatum vero necessaria fuerunt: Siquidem *In nullum nomen Religionis, seu verum, seu falsum coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel Sacramentorum visibilium consortio colligentur, quorum Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit. Impie quippe contemnitur, sine quo non potest perfici pietas*. Cum itaque necessarium sit ad humani generis salutem, homines in unum veræ Religionis nomen adunari, Sacramenta necessaria sunt ad salutem.

Præterea, Sacramenta necessaria sunt ad humanam salutem, quatenus sunt quædam sensibilia signa rerum invisibilium, quibus homo sanctificatur: Nullus autem sanctificari potest post peccatum, nisi per Christum, *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.... Ut sit ipse Justus, & justificans eum, qui est ex fide Jesu Christi*; (ut scribit Apost. ad *Romanos*, c. 3. 25.) Et ideo necesse fuit ante Christi adventum signa quædam esse visibilia, quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Salvatoris adventu; & hujusmodi signa sunt Sacramenta, de quibus *S. Aug.* Lib. 19. *Contra Faustum* c. 13. *Prima Sacramenta, quæ observabantur, & celebrabantur ex Lege, prænuntiativa erant Christi venturi.*

Sacramenta legis naturæ non erant determinata.

III. Signa tamen, quibus prisci illi homines sub lege naturæ suam in Christum venturum fidem protestabantur, non erant determinata. Et *sicut nulla lege exterius data, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum: ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum uterentur*: (inquit *Sanctus Thom.* 3. part. quæst. 60. artic. 5. ad primum) *Postmodum vero necesse fuit etiam exterius Legem dari, tum propter obscurationem legis naturæ ex peccatis hominum; tum etiam ad expressiorem significationem gratiæ Christi, per quam humanum genus sanctificatur. Et ideo etiam necesse fuit res determinari, quibus homines uterentur in Sacramentis.* Prævit *S. Thomas* in hujus assertione veritatis, *S. Aug.* Lib. 5. *Contra Julianum*, cap. 11. *Nec ideo tamen credendum est*, (inquit) *& ante datam Circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliqua necessaria caussa Scriptura latere voluerit: Nam & Sacrificia eorum legimus, quibus utique Sanguis ille figurabatur, qui solus tollit peccata Mundi.*

Sacramenta Veteris legis.

IV. Tempore Legis scriptæ Circumcisionem, aliaque Sacramenta Populo Judaico Deus instituit, ac determinavit. De Circumcisione lex extat *Gen.* cap. 17. 14. *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit*. De illa *S. Aug.* Lib. 2. *De Nuptiis, & concupisc.* cap. 11. *Ex quo*, inquit, *instituta est circumcisio in populo Dei, quæ erat signaculum justitiæ fidei, ad significationem purgationis valebat, & in parvulis originalis veterisque peccati sicut & Baptismus ex illo cœpit tempore valere ad innovationem hominis, ex quo est institutus.* Et Lib. 14. *De Baptis. contra Donatistas*, cap. 24. de eadem scribit: *Ipsum per Sacramentum multum valebat*: Ad significationem scilicet purgationis originalis peccati, non ad justitiam, non ad interioris hominis innovationem, non in salutis prærogativam, ut loquuntur etiam *S. Justinus* in Dialogo cum Tryphone Judæo, *S. Irenæus* Lib. 4. Contra Hæreses, cap. 30. *Ter-*

Ejus a baptismo discrimen.

tull. Lib. contra Judæos, c. 2. & 3. *S. Cypr.* Lib. 1. contra Judæos, cap. 8. *S. Greg. Nyssenus* Tract. de Trinitate adversus Judæos, *S. Jo: Chrysost.* Homil. 27. in Genesim, *S. Ambr.* Epist. 72. *S. Hieronym.* in cap. 3. Epistolæ ad Galatas, *S. Cyrillus Alexandr.* Lib. 10. contra Julianum, quibus concinens *S. Thomas* 3. part. quæst. 71. art. 4. id discriminis esse docet inter Baptismum, & Circumcisionem, quod in Baptismo gratia confertur ex virtute ipsius Baptismi, quatenus instrumentum est Passionis Christi jam perfectæ, vim ejus deferens, & applicans: At in Circumcisione gratia conferebatur *ex fide significata, non ex Circumcisione significante.*

Agni Paschalis esus.

Masculis porro ante diem octavum morientibus, & fœminis, eodem succurrebatur Sacramento, quod legis naturæ tempore adhibebatur, & usurpabatur a fidelibus veri Dei cultoribus apud Gentes ex Abrahamo non progenitas.

V. Veteris etiam Legis Sacramentum fuit esus Agni Paschalis, de quo Deus præcipit Exodi 12. 24. *Custodi verbum istud legitimum tibi, & filiis tuis usque in æternum. Cumque introieris Terram, quam Dominus daturus est vobis, ut pollicitus est, observabitis cæremonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri, Quæ est ista Religio? Dicetis eis: Victima transitus Domini est.* Ut enim Agnus Paschalis signum fuit Christi, Agni veri, pro peccatis nostris in Cruce immolandi: Sic Agni Paschalis esus signum erat Carnis Christi in Sacramento Eucharistiæ a nobis manducandæ, secundum promissum ejus, ac præceptum (Joannis 6.) *Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

VI. His prælibatis de Sacramentorum necessitate in Nova Lege disserendum est. Ecclesiæque fides, & doctrina hac in re explicanda.

PROPOSITIO PRIMA.

Sacramenta in Nova Lege a Christo institui, conveniens omnino fuit.

Probatur ex S. *Aug.* Lib. 19. *Contra Faustum*, cap. 13. *Prima Sacramenta, quæ observabantur, & celebrabantur ex Lege, prænuntiativa erant Christi venturi: Quæ cum suo adventu Christus implevisset, ablata sunt, & ideo ablata, quia impleta: Non enim venit solvere Legem, sed adimplere; & alia sunt instituta, virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora, tamquam justitia fidei revelata, & in libertatem vocatis filiis Dei, jugo servitutis ablato, quod duro, & carni dedito Populo congruebat.*

Probatur secundo, ratione *S. Thomæ* 3. part. quæst. 60. art. 4. Sicut antiqui Patres salvati sunt per fidem Christi venturi, ita & nos salvamur per fidem Christi jam nati, & passi. Sunt autem Sacramenta, quædam signa protestantia fidem, qua homo justificatur. Cum igitur aliis signis futura, præterita, & præsentia significari oporteat; quædam alia Sacramenta in Nova Lege institui conveniens erat, a Sacramentis Veteris Legis distincta. Hanc rationem hauserat *S. Thomas* ex *S. Aug.* Epist. 157. alias 89. ad *Hilarium* quæst. 3. *Vide*, inquit, *quemadmodum commendat unum, & unum, idest, Adam, & Christum: Illum ad condemnationem, hunc ad justificationem, cum tanto post Adam venerit Christus in carne: Ut sciamus etiam antiquos Justos, quicumque esse potuerunt, nonnisi per eamdem fidem liberatos, per quam liberamur & nos, fidem scilicet Incarnationis Christi, quæ illis prænuntiabatur, sicut nobis facta annuntiatur .... Hæc ergo fides etiam antiquorum Justorum fuit. Unde & Apostolus dicit:* Habentes autem eumdem spiritum fidei, propter quod scriptum est; Credidi, propter quod locutus sum: Et nos credimus propter quod & loquimur: *Non diceret,* eumdem spiritum fidei, *nisi admonens etiam antiquos Justos habuisse ipsum spiritum fidei, hoc est. Incarnationis Christi. Sed quia illis futura prænuntiabatur, quæ jam facta nobis annunciatur, & tempore Veteris Testamenti velabatur, quæ tempore Novi Testamenti revelatur; ideo ejus Sacramenta variata sunt; ut alia essent in Veteri Testamento, alia in novo; cum fides ipsa varia non sit, sed una sit.*

Sacramenta mutata, non fides.

2. Cor. 8.

Si autem nulla fidei variatio contigit mutatis Sacramentis, multo minus hinc aliqua in Deum mutatio refundenda est, quod alia Sacramenta instituerit post adventum Christi, & alia tempore Legis; quia illa fuerunt congrua gratiæ prænuntiandæ, hæc autem sunt congrua gratiæ impræsentiarum demonstrandæ. Sicut enim ratio non mutatur agriculturæ, cum agricola æstate aliud jubet, quam jusserat hyeme: Et cum mane surgit, qui nocte quiescebat, vitæ consilium non mutavit: Et cum alia Magister adolescenti præcepta tradit, quam puero imposuerat, non ideo doctrina mutatur: Et cum Medicus alia pro ætatum varietate remedia præscribit, non ideo medicina mutatur: Ita Deus alia in Nova Lege instituens Sacramenta ab iis, quæ in Veteri Lege præscripserat, minime mutatus est. Qua de re legenda est *Sancti Augustini* Epistola 138. alias 5. ad *Marcellinum*.

PROPOSITIO II.

Sacramenta Novæ Legis necessaria sunt ad salutem, quædam simpliciter necessitate medii, & præcepti: quædam sola necessitate præcepti: Non tamen omnia singulis.

Dogma Catholicum est, Sacrosancti Concilii Tridentini auctoritate firmatum, sess. 7. can. 4. *Si quis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint; Anathema sit.*

Quæ Sacramenta mortuorum & cur ita appellata.

Baptismus quidem, & Pœnitentia, quæ duo Sacramenta mortuorum a Theologis vocantur, quod ad primam gratiam conferendam, & vitam animæ per peccatum mortuæ restituendam instituta sint, non solum præcepti, sed & medii necessitate sunt necessaria: Baptismus omnibus, Pœnitentia autem iis, qui gratiam regenerationis in Baptismo perceptam peccato mortali profligarunt. Quamobrem nemo homo sine Baptismo, vel in re, vel in voto suscepto, salutem æternam consequi potest, secundum Christi oraculum, Jo. 3. 5. *Amen, Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Nemo pariter in letale peccatum post Baptismum prolapsus, absque Pœnitentiæ Sacramento, in re, vel in voto suscepto, ad salutem æternam pervenire potest, secundum alterum Christi oraculum, Lucæ 13. 5. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* Alia vero, quæ vivorum Sacramenta dicuntur, quod vitam spiritualem in suscipientibus exigant, & ad augendam gratiam sint instituta, scilicet Confirmatio, Eucharistia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium, necessaria sunt necessitate præcepti affirmativi (ut Theologi de Schola loquuntur) idest, in certis rerum circumstantiis, & temporum opportunitatibus obligantis. Non tamen omnia singulis hominibus necessaria sunt. Non enim singulos sacris Ordinibus initiari, vel Matrimonio jungi necesse est: quamvis Ecclesiæ simpliciter necessaria sint Ordinis, & Matrimonii Sacramenta: illud ad Ministrorum consecrationem: istud ad hominum qui Christiani fiant, & in quibus conservetur hic militans Ecclesia propagationem.

Quæ vivorum.

PROPOSITIO III.

Sacramenta Novæ Legis propter solam fidem nutriendam non sunt instituta.

Dogma Catholicum est, sacræ Synodi Trid. definitione firmatum, sess. 7. can. 5. *Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta esse; Anathema sit.* Ad gratiam enim virtute Passionis Christi conferendam instituta sunt, ut inferius demonstrabitur; & parvulis, qui actu credere per ætatem non possunt, Baptismus ab Ecclesia semper collatus est, ob peccati originalis expiationem, & ad gratiæ sanctificantis infusionem, quo nomine ipsum pueris conferri, Concilium Africanum, can. 2. ex iis, qui Milevitanæ Synodo vulgo tribuuntur, contra Pellagianos definivit. Quamquam vero adultis suæ mentis compotibus necessaria omnino sit fides ad gratiam per Sacramenta recipiendam: siquidem *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit,* (ut docet Apostol. ad Hebr. 11.) Non tamen soli fidei accepta referri debet hominis Sacramenta suscipientis justificatio quasi Sacramenta nihil aliud præstent, nisi fidei alimentum, aut incrementum. Quamobrem sacra Synod. Trid. modum, quo se adulti ad justificationis gratiam præparari debent, sess. 6. cap. 6. sic explicat: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt: atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu: & dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei Misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam quam ante Baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est* (Heb. 11. 6.) *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit* (Marci 11. & Matth. 9.) *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* (Eccl. 1.) *Timor Domini expellit peccatum.* (Act. 2.) *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Sp. Sancti.* (Matthæi, & Marci cap. ultim.) *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Sp. Sancti: docentes eos servare quæcumque mandavi vobis.* (1. Reg. 7. 2.) *Preparate corda vestra Domino.*

Sacramenta novæ legis ad quid instituta.

PRO-

PROPOSITIO IV.

Sacramenta Novæ Legis a Sacramentis Veteris Legis sola Rituum externorum, sive cæremoniarum diversitate non differunt.

Discrimen Sacramentorum veteris, & Novæ Legis.

Dogma Catholicum est, Concil. Tridentini definitione contra Calvini hæresim firmatum, sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ & alii Ritus externi; Anathema sit.* Eo ergo differunt, (ut antea explicuerat *Eugen. IV.* Pontifex Max. in Decreto ad Armenos,) quod *illa non caussabant gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam figurabant: hæc vero nostra, & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt.* Ex doctrinæ Apostolicæ principiis hoc discrimen accersitur. Apostolus enim ad Hebr. 9. Munera, & hostias, quæ secundum Legem offeruntur, negat, *Posse juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis, & potibus, & variis baptismatibus, & justitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis.* Et cap. 10. *Umbram* (inquit) *habens Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum; per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indefinenter, numquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri: adeo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati... Impossibile est enim, sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata.* Quæ licet de sacrificiis potissimum intelligantur, idem tamen de Sacramentis judicium ferendum est. Eodem spectat illud cap. 7. *Reprobatio quidem fit præcedentis Mandati, propter infirmitatem hujus, & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adducit Lex.* Et Epist. ad Galat. 4. omnia, quæ Mosaica Lege præcipiebantur, & observabantur, vocat *Infirma, & egena elementa*, quod hominem a peccato expiare, & ad veram justitiam, ac sanctitatem perducere vi institutionis, suæ, atque insita, & congenita virtute non possent. *Nunc autem* (inquit, Judæos compellans) *cum cognoveritis Deum], immo cogniti sitis a Deo: quomodo convertimini iterum ad infirma, & egena elementa, quibus denuo servire vultis?*

Confirmatur ex *S. Aug.* Epist. 54. olim 118. ad Januarium: *Primum itaque* (inquit) *tenere te volo, quod est hujus disputationis caput, Dominum nostrum Jesum Christum, sicut ipse in Evangelio loquitur, leni jugo suo nos subdidisse, & sarcina levi: unde Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi colligavit, sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, Communicatio Corporis, & Sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur, exceptis iis, quæ servitutem populi veteris pro congruentia cordis illorum, & Prophetici temporis onerabant, quæ & in quinque Libris Moysis leguntur.*

Et Enarratione in Psalm. 84. *Opportune non ex nostra, sed ex Dei dispensatione factum est, ut modo audiremus ex Evangelio,* Quia Lex per Moysem data est, Gratia, & veritas per Jesum Christum facta est. *Si enim discernimus duo Testamenta, Vetus, & Novum, non sunt eadem Sacramenta..... Quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta Novi Testamenti dant salutem, Sacramenta Veteris Testamenti promiserunt Salvatorem. Cum ergo jam teneas promissa, quid quæris promittentia, habens jam Salvatorem? Hoc dico, teneas promissa, non quod jam acceperimus vitam æternam; sed quia jam venerit Christus, qui per Prophetas prænuntiabatur. Mutata sunt Sacramenta, facta sunt faciliora, pauciora, salubriora, feliciora.*

Joan. 1. 17.

Sacramenta Veteris Testamenti promittebant Salvatorem: Novi dant salutem.

Enarratione in Psalm. 64. explicans hæc verba: *Calix in manu Domini vini meri plenus misto*: ait, *Calix vini meri plenus misto, videtur mihi esse Lex, quæ data est Judæis, & omnis illa Scriptura Veteris, quod dicitur, Testamenti, ibi sunt pondera omnium sententiarum. Nam ibi Novum Testamentum absconditum latet tamquam in fæce corporalium Sacramentorum. Circumcisio carnis magni Sacramenti res est, & intelligitur inde Circumcisio cordis. Templum illud Jerusalem magni Sacramenti est res, & intelligitur ex eo Corpus Domini. Terra promissionis intelligitur Regnum cœlorum. Sacrificium victimarum, & pecorum magnum habet Sacramentum; sed in omnibus illis generibus Sacrificiorum intelligitur unum illud Sacrificium, & unica victima in cruce Dominus: pro quibus omnibus Sacrificiis unum nos habemus; quia & illa figurabant hæc, id est illis hæc figurabantur. Accepit Populus ille Legem, accepit mandata justa, & bona. Quid tam justum quam,* „ Non occides, Non mœchaberis, Non furaberis, Non falsum „ testimonium dices, Honora Patrem, & Matrem, Non „ concupisces rem proximi tui, Unum Deum adorabis, & „ ipsi soli servies? „ *Omnia ista ad vinum pertinent. Illa vero carnalia quasi sederunt, ut remanerent apud illos, & effunderetur inde omnis spiritalis intellectus,* Calix vero in manu Domini, *idest, in potestate Domini*: Vini meri, *idest, Legis sinceræ;* Plenus est misto, *idest, cum fæce corporalium Sacramentorum. Et quia hunc humiliat, superbum Judæum; & hunc exaltat, confitentem Gentilem:* Inclinavit ex hoc in hunc, *idest, a Judaico populo in Gentilem populum. Quid inclinavit? Legem. Eliquatus est inde spiritalis intellectus.* Verumtamen fæx ejus non est exinanita, quia *Omnia Sacramenta carnalia apud Judæos remanserunt.* Bibent omnes peccatores terræ: *Qui bibent?* Omnes peccatores terræ. Qui peccatores terræ? *Judæi erant quidem peccatores, sed superbi: Gentiles autem erant peccatores, sed humiles. Omnes peccatores bibent; sed vide, qui fæcem, qui vinum. Etenim illi bibendo fæcem evanuerunt: isti bibendo vinum justificati sunt.*

Sacramenta Novæ Legis virtute majora utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

Et Lib. 19. *Contra Faustum*, cap. 13. *Prima* (inquit) *Sacramenta, quæ observabantur, & celebrabantur ex Lege, prænuntiativa erant Christi venturi: quæ cum suo adventu Christus implevisset, ablata sunt, & ideo ablata, quia impleta..... Et alia sunt instituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora......* Et c. 14. *Verumtamen si antiqui Justi, qui Sacramentis illis intelligebant venturam prænuntiari revelationem fidei, ex qua licet adhuc operta, & abscondita, munere tamen pietatis intellecta, etiam tunc ipsi vivebant: quia in hac vita nemo potest esse Justus, nisi qui ex fide vivit: si ergo antiqui Justi pro illis prænuntiativis Sacramentis, & rerum nondum impletarum figuris, omnia dura, & horrenda perpeti parati fuerunt, & plerique perpessi sunt: sic tres Pueros, Danielemque prædicamus, quia de mensa Regis contaminari noluerunt, quod erat contra illius temporis Sacramentum: sic Machabæos cum ingenti admiratione præferimus, quia escas, quibus nunc Christiani licite utuntur, attingere noluerunt, quia tunc pro tempore prophetico non licebat; quanto magis nunc pro Baptismo Christi, pro Eucharistia Christi, pro signo Christi ad omnia perferenda paratior debet esse Christianus: cum illa fuerint promissiones rerum complendarum, hæc sint indicia completarum?*

Rom. 1. 17. Dan. 1. 8. 2. Mach. 7.

Objicitur; Remissionem peccatorum veteribus sacrificiis tribui, Levit. 1. 4. 5. 16. & Num. 15. his, aut similibus verbis; *Orabitque pro eo Sacerdos, & dimittetur ei... Et propitius erit Dominus . . . Sanguis pro anima piaculo est.* Ex quibus sequi videtur, Sacramenta Veteris Legis peccata remisisse, & gratiam contulisse, non minus quam Sacramenta Novæ Legis.

Quo sensu remissio peccatorum veteribus sacrificiis in Script. Sacra tribuatur.

Resp. Vetera Sacrificia expiasse immunditiam legalem, & corpoream, quæ hominem a divino cultu velut profanum arcebat, non immunditiam culpæ: & peccati remissionem legalem præstitisse, faciendo ut peccata non imputarentur ad pœnam Lege præscriptam his, pro quibus offerebantur (Idemque de Sacramentis dicendum est.) Sed veram, & internam peccatorum remissionem, justitiam, sanctitatem, & gratiam nec Sacrificia, nec Sacramenta vetera per se contulisse: Unde *S. August.* Tract. 41. in Joan. *In illis* inquit, *Sacrificiis non erat expiatio peccatorum, sed umbra futurorum*. Et qui illis Sacrificiis oblatis, vel Sacramentis susceptis remissionem peccatorum, veramque, & internam justitiam, ac sanctimoniam consequebantur, eam virtute Sacrificiorum, & Sacramentorum veterum non habebant, sed ex fide Christi venturi, quam his signis a Deo institutis profitebantur. Sicut ergo justitia, & sanctitas interna non erat ex Lege, sed ex fide Christi: & Justi Veteris Testamenti sub Lege non erant, sed sub Gratia, & ad Novum Testamentum revera pertinebant: ita remissio peccatorum, & justitia interior per gratiam, & caritatem, non erat effectus Sacramentorum legalium, sed fidei in Christum venturum, quem promittebant, & prænuntiabant. Vetera ergo Sacramenta *Inquinatos sanctificabant ad emundationem carnis*, & *non poterant juxta conscientiam perfectum facere servientem*: ut ait Apost.) At Sacramenta Novæ Legis ex Christi latere manantia, *Qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundante conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi* (ut loquitur Apost. ad Heb. 9. 14.) Atque ita eam gratiam, quam significant, Christi Sanguinis virtute operantur, ut infra probabimus.

Remissio peccatorum non erat effectus veterum sacrificiorum, & Sacramentorum, sed fidei in Christum venturum.

CAPUT III.

De Partibus Sacramentorum.

I. Partes Sacramentorum sunt eæ, ex quibus Sacramentum constat, quæ duo sunt omnino, materia nimirum, ac forma. Materia est res, vel actus sensibilis: forma sunt verba sollemnia in Sacramentorum consecratione adhibita. Olim quidem hic loquendi modus Ecclesiasticis Tractatoribus ignotus erat, aliasque docendi formulas usurpabant. Sacramenta signo, & re sacra, seu invisibili constare dicebant. Per signum id intelligebant, quod postea per materiam, & formam significatum est, quicquid scilicet sensibus percipitur: per rem sacram, seu invisibilem, effectum Sacramenti, gratiam scilicet sanctificantem. Dicebant præterea, in omni Sacramento duo reperiri, Sacramentum, & rem. Per Sacramentum, signum tantum intelligunt, quod sensibus externis ingeritur, sub cujus specie Christus Sacramentum instituit: per

De partibus Sacramentorum:

rem

rem gratiam, quæ confertur. Ideo diligenter examinant prisci Theologi, quid sit Sacramentum, quid res Sacramenti. Denique vulgo dicebant, Sacramenta rebus constare, & verbis: rebus ut aqua, oleo, &c. verbis, ut invocatione Sanctissimæ Trinitatis. Aliis etiam verbis, quorum idem sensus est, utebantur, asserentes Sacramenta constare elemento, & verbo, juxta celebrem illam *Sancti Augustini* sententiam, Tractatu 80. in Joannem: *Verbo Baptismus consecratur. Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* A Philosophia Peripatetica, quæ rerum naturas sub materiæ, & formæ nominibus examinare solet, res artificiales imitata, in quibus materia, & forma distincte oculis conspiciuntur, Theologi Scholastici materiæ, & formæ nomina mutati; ea in Sacramentorum doctrina usurpare cœperunt: quem loquendi modum, ut commodum, & utilem Ecclesia ipsa cum Græca, tum Latina adoptavit, ut constat ex Responso *Jeremiæ* Patriarchæ Constant. ad Vitembergenses, cap. 7. ex *Gabriele* Philadelphiæ Metropolita, in Libello de *Sacramentis*, & ex *Eugenio IV.* in Decreto ad Armenos, docente: *Omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Sed de partibus internis dumtaxat Sacramentorum impræsentiarum agimus, postea de Ministro, ejusque intentione acturi.

Quid materiæ, & formæ nomine intelligatur in Sacramentis. Primus scholasticorum, qui hac methodo explicandi Sacramenta per materias, & formas usus est Gaillelmus Antisiodorensis, qui scribebat post annum Christi 1215. 3. p. q. 40 a. 6. Resp. ad 2. Argum.

II. Materiæ autem, & formæ Sacramentorum dicuntur metaphorice, & per analogiam quamdam ad materias, & formas physicas, cum quibus conveniunt in eo, quod res sensibilis per verba determinetur, sicut materia per formam, & verba Sacramentum compleant, & perficiant, sicut forma totum physicum perficit, & complet: non quod affectiones omnes materiæ, & formæ physicæ materiis, & formis sacramentalibus adamussim conveniant. Quamvis autem verba, & aliæ res sensibiles ad diversa genera pertineant secundum naturam: conveniunt tamen in ratione signi, quæ perfectior est in verbis, quam in aliis rebus: ideoque ex verbis, & rebus fit quodammodo unum in Sacramentis, sicut ex forma, & materia, quatenus per verba perficitur significatio rerum, ut loquitur *S. Thomas*: unum (inquam) moraliter, non physice.

III. Materiæ nomine non res tantum, sed & actus sensibiles in doctrina Sacramentorum intelliguntur; ut ablutio, unctio, & in Pœnitentiæ Sacramento contritio, confessio, satisfactio; & in Matrimonio, contrahentium consensus, verbo, vel nutu expressus: quia in his eadem est ratio significandi ac in rebus sensibilibus.

Cur verba ad Sacramenti perfectionem essentialem necessaria.

IV. Quod vero ad complementum, & perfectionem essentialem Sacramentorum verba necessaria sint; colligitur ex Apostolo ad *Ephes.* cap. 5. 26. *Christus* (inquit) *dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Triplicem convenientiæ rationem affert *S. Thomas* 3. p. qu. 60. art. 6. Cum enim Sacramenta ad hominum sanctificationem, ut signa quædam adhibeantur, tripliciter spectari possunt, & quolibet modo congruit, ut verba rebus sensibilibus adjungantur. *Primo ex parte caussæ significantis, quæ est Verbum incarnatum, cui Sacramentum quodammodo conformatur, in hoc quod rei sensibili verbum adhibetur, sicut in Mysterio Incarnationis carni sensibili Verbum Dei est unitum.*

Secundo, possunt considerari Sacramenta ex parte hominis, qui sanctificatur, qui componitur ex anima, & corpore; cui proportionatur sacramentalis medicina, quæ per rem visibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Unde *S. August.* Tract. 80. in Joannem, explicans illa verba Christi: *Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis*, ait: *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur.* *Joan. 15.*

Tertio, possunt considerari Sacramenta *ex parte significationis sacramentalis.* Unde cum verba significandi principatum inter homines obtinuerint (ut loquitur *S. August.* Lib. 2. *De Doctrina Christiana*, c. 2.) *Ideo ad perfectionem significationis sacramentalis necesse fuit, ut significatio rerum sensibilium per aliqua verba determinaretur. Aqua enim significare potest & ablutionem, & refrigerium: sed cum dicitur*, Ego te baptizo, *manifestatur, quod aqua utimur in baptismo ad significandam emundationem spiritualem.*

His præmissis, statuendæ sunt Propositiones nonnullæ materias & formas Sacramentorum generatim spectantes.

PROPOSITIO PRIMA.

Materia, & forma Sacramentorum sunt a Christo determinatæ.

De materia, & forma Sacramentorum.

PRima pars probatur: Aquam enim, ceu materiam baptismi determinavit Christus *Joann. III.* dicens: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei.* Materiam Eucharistiæ determinavit, cum panem, & vinum in corpus, & sanguinem suum consecrata Apostolis tradidit, idemque in sui memoriam fieri præcepit (*Matth.* 16. *Marci* 14. *Luc.* 22.) Materia Unctionis Extremæ determinata explicatur in Epistola Catholica *S. Jacobi.* cap. 5. 14. Materiam Confirmationis ex parte explicat *S. Lucas* in Act. Apostolorum, *Act.* 8. 7. ubi Sp Sanctum per manus impositionem Apostolorum *Petri*, & *Joannis* datum testatur iis, quos *Philippus* Diaconus baptizaverat. Determinatam materiam Sacramenti Ordinis, scilicet impositionem manuum indicat S. Paulus 1. ad *Timoth.* 4. 14. v. 22. 2. ad *Tim.* 1. 6. Ceteræ ex Traditione non scripta, & Ecclesiæ doctrina, usque colliguntur.

Convenientem determinationis hujus rationem affert *S. Thomas* 3. p. q. 60. art. 5. inde petitam, quod in usu Sacramentorum duo considerari possint, scilicet cultus divinus, & hominis sanctificatio: quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum; alterum pertinet ad Deum per comparationem ad hominem. Non autem pertinet ad aliquem determinare id, quod in alterius potestate est, sed solum id, quod est in sua potestate. *Quia ergo sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo judicio assumere res, quibus sanctificetur; sed hoc debet esse ex divina institutione determinatum: & ideo in Sacramentis Novæ Legis, quibus homines sanctificantur*, secundum illud 1. Corint. 6. Abluti Estis, Sanctificati Estis, *oportet uti rebus ex divina institutione determinatis.* *De materia, & forma Sacramentorum.*

Pars altera Propositionis probatur. Baptismum enim sub determinata verborum forma Christus conferri jussit, Matth. ult. *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Verba item determinata in consecratione Sacramenti Eucharistiæ adhibuit, scilicet, *Hoc est Corpus meum; Hic est Sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* (Matth. 26.) Aliorum Sacramentorum formas ex non scripta Traditione, & Ecclesiæ doctrina, usque habemus. Quas Patres passim scripto prodere noluerunt, ne secretiora nostræ Religionis Mysteria in notitiam Infidelium venirent, a quibus contemptui, & ludibrio haberentur. Hinc arcana mysteria absque scripto ab Apostolis tradita *S. Basilius* Libro *De Spiritu Sancto*, cap. 27. testatur, quia probe noverant *Arcanorum venerationem silentio conservari. Nam quæ nec intueri fas est non initiatis, quomodo conveniebat horum doctrinam publice scripto circumferri?* Mox ubi præmisit, aditum ad Sancta Sanctorum uni Pontifici apud Hebræos semel in anno permissum, ad majorem venerationem illis conciliandam, quia res usu tritæ facile in contemptum veniunt; quæ vero raræ sunt, in admiratione, ac pretio esse solent: *Ad eumdem profecto modum* (inquit) *& qui in primordiis Ecclesiæ certos Ritus præscripserunt Apostoli, & Patres, in occulto, silentioque Mysteriis suam servavere dignitatem. Neque enim omnino Mysterium est, quod ad vulgi aures affertur. Hæc est ratio, cur quædam citra scriptum tradita sunt, ne dogmatum cognitio propter assuetudinem vulgo veniret in contemptum.* Idem confirmat *S. Ambr.* Lib. *De his, qui Mysteriis initiantur*, cap. ult. dicens: *Signatum debere manere Mysterium; ne violetur operibus malæ vitæ, atque adulterio castitatis; ne divulgetur, quibus non convenit, ne garrula loquacitate dispergatur in perfidos. Bona debet ergo fidei tuæ esse custodia; ut intemerata vitæ, ac silentii integritas perseveret.* Et infra: *Quare panem, & vinum dixerim, fideles intelligunt.* Hinc illud apud *S. Aug.* frequens, cum de Eucharistia in Homiliis loquitur, *Norunt Fideles*. Hinc Innoc. I. in Epistola ad *Decentium*, de forma Confirmationis loquens: *Verba* (inquit) *dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere.* Et de sacramento Extremæ-Unctionis ibidem agens: *Reliqua vero, quæ scribi fas non erat, cum adfueris, interogati poterimus edicere.*

Formam porro Sacramentorum, seu verba, quibus conficiuntur, determinata esse debere probat *S. Thom.* quia principium determinationis est forma: adeoque, cum determinata esse debeat Sacramentorum materia, scilicet res sensibilis; multo magis determinatam esse oportet formam verborum sollemnium, quibus Sacramenta perficiuntur.

PROPOSITIO II.

Materias, & formas quorumdam Sacramentorum a Christo in genere tantum determinatas; earum vero determinationem in specie, Apostolorum, & Ecclesiæ auctoritati, ac prudentiæ commissam, probabilis est plurimorum Theologorum opinio.

De materia, & forma Sacramentorum.

ITa censet *Petrus* Cantor Parisiensis in Summa de Sacramentis, *Alex. Halensis* 4. part. Summæ, *S. Bonnaventura* in 4. Sententiarum, & e Recentioribus Card. *Bellar.* Lib. *De Ordine, & Extrema-Unctione*, cap. 9. *Petrus Arcudius* agens de modo conciliandi Ecclesiæ Græcæ Ritum in Sacris Ordinationibus cum Ritu Ecclesiæ Latinæ, Lib. 6. cap. 4. *Hallerius* Lib. *De Sacris Ordinationibus*, ubi de materia, & forma Ordinum agit, sect. 2. cap. 2. art. 1. §. 21. *Philippus Gamathæus*, Tract. *De Sacramento Ordinis*, c. 4. Cardinalis *De Lugo* disp. 2. *De Sacramentis*, sect. 5. n. 85. *Joannes Morinus* Lib. 8. *De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ*, c. 17. In qua etiam opinione fuit *Innoc. IV.* in Cap. *Presbyter*, *De Sacramentis non iterandis*. Hanc plerique Theologi Parisienses doctissimi tuentur, quod alias Ordinationes sacras Græcorum cum Latinorum Ordinationibus conciliare vix possibile ipsis videatur, cum nec Instrumentorum Traditio, nec hujusmodi traditioni respondentes verborum formulæ a Græcis usurpentur, quorum tamen Ordinationes Romana recipit Ecclesia. Immo nec Ritum antiquum Ecclesiæ Latinæ cum hodierno conciliare facile putant, nisi hoc principium statuatur, siquidem in Diaconorum, & Presbyterorum Ordinationibus, hujusmodi instrumentorum, & formarum, seu verborum sollemnium, quæ nunc pronuntiari solent, cum Ordinandis traduntur, antiqua Sacramentaria, & Rituales Latinorum Libri nullatenus meminerunt, ut probat *Morinus* p. 3. De Sacris Ordinationibus, Exercitatione 7. c. 1. & Exercitatione 9. c. 1. Censent igitur laudati Theologi, ita institutum esse a Christo Sacramentum Ordinis, ut Ministrorum consecratio fieret aliquibus verbis, & symbolis externis, quibus satis significaretur ministerium ad quod ordinabantur; ut autem potius hæc quam illa symbola adhiberentur, in Ecclesiæ arbitrio reliquisse. Unde Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 3. docet, *Sacram Ordinationem verbis, & signis exterioribus perfici*: Non autem definit, quænam sint verba, & signa; quod nimirum in genere dumtaxat a Christo instituta sint, ab Ecclesia autem in specie determinata. In Sacramento Matrimonii idem perspicuum, & exploratum esse asserunt. A Christo quippe institutum esse contractum legitimum pro materia istius Sacramenti; sed quia contractuum legitima ratio pendet a Legibus Principum, & moribus regionum, Ecclesiæ potestati, & arbitrio reliquit determinationem conditionum legitimi contractus, quibus positis ad Sacramenti dignitatem evehatur. Sic Matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinum rata, etsi illicita, ejusdem Sacri Concilii auctoritate, & Decreto irrita deinceps declarata sunt.

PROPOSITIO III.

Verba, quibus Sacramenta conficiuntur, consecratoria sunt, non concionatoria.

Error Calvini refellitur.

PRopositio Catholica contra Calvini errorem probatur ex puerorum Baptismo, qui verba concionis percipere non possunt. Secundo ex Ecclesiæ doctrina, quæ semper Baptismum probavit a quocumque verbis Evangelicis, id est, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* collatum, quamvis nulla concio haberetur. Tertio ex Hæreticorum Baptismo, quem ratum esse definivit Ecclesia aversus Donatistas, quamvis Hæretici illud conferentes veram fidem, & doctrinam, adeoque veram prædicationem non habeant. Quarto, quia aliud esse concionandi, aliud baptizandi ministerium Apostolus declarat 1. Corinth. 1. *Non enim* (inquit) *misit me Christus baptizare, sed evangelizare*: Quinto, idem Apostol. 1. ad Cor. 10. 16. Eucharistiam vocat *Calicem Benedictionis*, non Calicem concionis; quia mysticis verbis Christi Sanguis consecratur: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est?* Sexto verba sollemnia, quibus perficitur Baptismus, esse consecratoria, Patres antiqui diserte docent. Unus sit instar omnium *S. Aug.* cujus auctoritate *Calvinus* abutitur. Hic scilicet Lib. 3. *De Baptismo contra Donatistas*, cap. 14. de Cetechumeno loquens, qui in alicujus Hæretici Librum incidens, & a veritate discernere nesciens errorem, aliquid contra Catholicam Fidem redidderit, & in ea falsitate fidei baptizatus fuerit, denuo baptizandum esse negat: *Quia illa sanctitas Sacramenti verbis Evangelicis consecrata super eum integra permanebat, sicut eam traditam acceperat, quamvis ipse carnalis mentis vanitate constitutus, aliud cum baptizaretur crederet, quam credere debuisset. Quapropter manifestum est fieri posse, ut fide non integra integrum in quoquam maneat Baptismi Sacramentum.* Et cap. 15. *Quamobrem si Evangelicis verbis*, In nomine Patris. & Filii, & Spiritus Sancti, *Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum; quamvis ejus fides aliud opinantis, quam Catholica Veritas docet, non esse integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.* Et Lib. 6. cap. 25. *Plerumque precis vitium superat precantis affectus: & certa illa evangelica verba, sine quibus non potest Baptismus consecrari, tantum valent, ut per illa sic evacuentur quæcumque in prece vitiosa contra Regulam fidei dicuntur, quemadmodum dæmonium Christi nomine excluditur ... Deus adest verbis evangelicis suis, sine quibus Baptismus Christi consecrari non potest: & ipse sanctificat Sacramentum suum, ut homini sive antequam baptizetur, sive cum baptizatur; sive postea quandoque ad se veraciter converso idipsum valeat ad salutem, quod ad perniciem, nisi converteretur, valeret. Ceterum quis nesciat non esse Baptismum Christi, si verba evangelica quibus symbolum constat, illic defuerint? Sed facilius inveniuntur Hæretici, qui omnino non baptizent, quam qui non illis verbis baptizent. Ideoque dicimus, non omnem Baptismum (nam in multis Idolorum sacrilegis sacris baptizari homines perhibentur) sed Baptismum Christi, idest, verbis Evangelicis consecratum ubique eumdem esse, nec hominum quorumlibet qualibet perversitate violari.*

Verba Sacramentorum consecratoria.

Verbis Evangelicis consecratur Baptismus.

Verba Sacramentorum consecratoria.

Hæreticorum objectioni ex S. Aug. petitæ respondetur.

Objicitur *S. Augustini* testimonium Tractatu 80. in Joannem, dicentis: *Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo: non quia dicitur sed quia creditur?* eoque referentis illud Apostoli ad Romanos 10. 8. *Hoc est verbum fidei quod prædicamus.*

Verba Sacramentorum consecratoria.

Respond. Verbum operari in Sacramentis ad mentem S. Augustini, *Non quia dicitur*, idest, non secundum exteriorem sonum vocis; *sed quia creditur*; idest, secundum sensum verborum, qui fide tenetur. Unde ibidem addit: *Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.* Licet porro laudet illud Apostoli, *Hoc est verbum fidei, quod prædicamus*, non propterea verba, quibus perficitur Baptismus, concionatoria esse vult, sed consecratoria. Quia probandum sibi sumit, omnia, quæ spiritaliter mundantur, mundari verbo vel extra Sacramentum per fidem prædicationis; vel etiam in Sacramentis per verborum sacramentalium, quæ loco formæ adhibentur, efficaciam. Quæ quidem vis verbis non convenit ratione soni transeuntis, sive prolationis sensibilis, sed ratione sensus spiritualis, propter quem instituta sunt, & qui fidei objectum est. Mens *S. Aug.* ex totius loci serie liquidius patebit. Explicat illud Christi Oraculum, Joan. 15. 3. *Jam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis*: Quod sic illustrat: Quare non ait: *Mundi estis, propter Baptismum, quo loti estis, sed ait*, Propter verbum, quod locutus sum vobis; *Nisi quia & in aqua verbum mundat? Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum, etiam ipsum tanquam visibile verbum. Nam & hoc utique dixerat, quando pedes Discipulis lavit*, „ Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. „ *Unde illa tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo; non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.* „ Hoc est verbum fidei, quod prædicamus, *ait Apostolus*, quia si confessus fueris in ore „ tuo, quia Dominus est Jesus, & credideris in corde „ tuo, quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. „ Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio „ fit ad salutem. *Unde in Actibus Apostolorum legitur.* „ Fide mundans corda eorum. *Et in Epistola sua B. Petrus*, sic & vos, *inquit*, salvos facit Baptisma, non „ carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio. *Hoc est verbum fidei, quod prædicamus: quo sine dubio, ut mundare possit*, Consecratur *& Baptismus. Christus quippe nobiscum vitis, cum Patre agricola, dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea. Lege Apostolum, & vide, quid adjungat*: Ut eam sanctificaret, *inquit*, mundans eam lavacro aquæ in verbo. *Mundatio igitur nequaquam fluxo, & labili tribueretur elemento, nisi adderetur, in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem, etiam tantillum mundet infantem: quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait*: Jam vos mundi estis, propter quod locutus sum vobis.

Aqua corpus tangit, & cor abluit, virtute verbi consecrantis. Rom. 10. 9.

Act. 15. 9.

1. Petr. 3. 21.

Ephes. 5. 26.

PROPOSITIO IV.

Mutatio substantialis materiæ, aut formæ sacramentalis tollit veritatem Sacramenti, ipsumque irritum reddit.

REGULÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGULA PRIMA.

Quæ mutatio materiæ sacramentalis, quæ accidentaria.

I. MUtatio substantialis materiæ fit, cum alterius speciei res sensibilis ad conficiendum Sacramentum adhibetur, quam a Christo præscripta sit: ut si aqua artificialis, aliusve liquor ad Baptismum; acetum, aut liquor ex uvis non maturis expressus, & panis hordeaceus, aut farinæ massa non cocta ad Eucaristiam conficiendam usurpetur. Mutatio accidentalis materiæ est alteratio, qua species elementi sensibilis a Christo præscripti non solvitur, ut si sal, vel cinis in aquam injiciatur, vel fermentum immisceatur farinæ ex qua conficitur panis. Unde Baptismus in aqua maris, in lixivio, in aquis mineralibus collatus, validus est. Valida etiam panis fermentati consecratio.

REGULA II.

Quæ sit mutatio substantialis formæ Sacramenti.

II. Mutatio substantialis formæ est ea, qua verborum sensus tollitur. Talis erat mutatio, quam invexerat propago quædam Valentinianorum Hæreticorum, baptizans

In

In nomine ingotl ominium Patris, in veritate omnium Matre, in eo, qui descendit in Jesum (ut refert *S. Irenæus* Lib. 1. cap. 17. & *Eusebius* L. 4. Historiæ Ecclesiasticæ c. 11.) Accidentalis, quæ verba mutantur, integro sensu remanente; ut si in forma Sacramenti Eucharistiæ, *Hoc est enim corpus meum*, particula caussalis *enim*, omitteretur: vel pronomen *Ego*, in forma Baptismi, vel si lingua vernacula, aut extranea, verba sacramentalia proferantur; vel si intra eamdem linguam verba synonima, idest, ejusdem significationis, cum iis, quibus utitur Ecclesia, usurpentur; v. g. si loco hujus verbi, *Baptizo*, dicatur, *Abluo*, aut pro verbo, *Absolvo*, dicatur, *Remitto*, aut *Condono tibi peccata tua*. Si tamen non sit eadem verborum significatio explicite, & distincte, atque ex publico, & communi usu, substantialis mutatio censenda est: v. g. si quis dixerit, *Ego te baptizo in nomine Sanctissimæ Trinitatis*. Istud enim nomen, *Trinitas*, trium divinarum Personarum distinctam invocationem non exprimit, quæ ad perficiendum Baptismum ex institutione Christi necessaria est. Similiter si quis dixerit: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque* substantialis mutatio censebitur: quia licet Patris, & Genitoris, Filii, & Geniti, Spiritus Sancti, & Procedentis ab utroque nomina synonima sint ex parte rei significatæ, non tamen ex modo intelligendi, & significandi, neque ex publico, & communi usu, ut colligitur *ex S. Thoma* 1. part. q. 40. art. 2. & 3. p. q. 66. art. 5. in Resp. ad 1. argum. Cardinali *Cajetano* frustra reclamante.

REGULA III.

Quæ verborum transpositio formam Sacramenti corrumpat.

III. Transpositio verborum sacramentalium quandoque mutationem substantialem infert in formam sacramentalem, quandoque accidentariam dumtaxat. Substantialis mutatio est, si transpositio tollat sensum locutionis; accidentaria, si non tollat: qua de re ex communi hominum sensu judicium ferendum est. Exempli gratia, si Minister Baptismi dixerit, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ego te baptizo*: aut Sacerdos Eucharistiam consecrans dicat, *Hoc corpus meum est*; integra est forma sacramentalis, quia sensus idem manet. Si vero baptizans dixerit: *Patris te, & ego baptizo in nomine Filii, & Spiritus Sancti*: aut *Filii ego baptizo te, in nomine Patris, & Spiritus Sancti*, violatur substantia formæ, quia sensus propter quem forma verborum sacramentalium instituta, & præscripta est, tollitur; adeoque non perficitur Sacramentum.

REGULA IV.

Quæ verborum interruptio formam Sacramenti vitiet.

IV. Interruptio verborum mutationem interdum substantialem, alias accidentariam dumtaxat in formam Sacramentalem invehit: substantialem quidem, si tanta sit Ut *intercipiatur intentio pronuntiantis*, & verborum sensus tollatur; ut si quis post hæc verba, *Hoc est corpus*, Psalmum recitet, aut silendo longam oram interponat, ac deinde proferat nomen, *Meum*, tollitur sensus, adeoque irritum est Sacramentum. Si vero parva sit interruptio, *Quæ intentionem proferentis, & intellectum verborum non aufert*, mutatio tantum accidentaria est, integritatem Sacramenti non impediens: ut si Sacerdos Eucharistiam consecrans, postquam dixit: *Hoc est*, sternutaret, vel tussiret, moxque subjungeret, *Corpus meum*: Vel postquam dixit, *Ego te baptizo*, silentium imponeret fabulantibus, dicens, Silete, statimque subjungeret, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

REGULA V.

S. Tho. 3. p. q. 61. art. 1. Quæ verborum omissio irritum reddat Sacramentum.

V. Omissio verborum ad substantiam formæ Sacramentalis pertinentium, quæ tunc fieri censetur, cum tollitur debitus verborum sensus, ut si alicujus e tribus personis SS. Trinitatis nomen in forma Baptismi sileretur, irritum reddit Sacramentum. Unde *Didymus* Lib. 2. *De Spiritu Sancto*, ait: *Si quis ita baptizare conetur, ut unum de prædictis Nominibus prætermittat* (scilicet Patris, & Filii, & Spiritus Sancti) *sine perfectione baptizabit*. Similiter si personam baptizati non exprimeret Minister Baptismi, pronomen demonstrativum secundæ, aut tertiæ personæ, aut nomen proprium omittens, dicensque dumtaxat: *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, formæ Sacramentalis substantia violaretur. Idem judicium ferendum est de omissione pronominis demonstrativi *hoc*, vel *hic*; aut pronominis *meum*, vel *mei*, in forma consecrationis Eucharistiæ.

REGULA VI.

Quæ verborum additio tollat Veritatem Sacramenti. S. Th. ib.

VI. Additio verborum, quæ debitum formæ sacramentalis sensum corrumpunt, tollit veritatem Sacramenti; ut si aliquis dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris majoris, & Filii minoris*; sicut Ariani quidam baptizabant. Vel *Ego te baptizo in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto*. Sic enim collatum baptisma irritum esse; miraculo comprobatum est, referente *Theodoro Lectore*, Lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ *Deuterius* (inquit) *Arianorum apud Constantinopolim Episcopus, cum Barbam ita dictum baptizaret, Domini traditionem respuens, ausus est inter baptizandum dicere: Baptizatur Barba, in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto. Quibus dictis, aqua, quæ in piscina erat, statim evanuit; Barba vero confestim inde effugiens, rem cunctis declaravit.* Si vero ejusmodi additio fiat, quæ non auferat debitum sensum, non tollitur Sacramenti veritas, sive fiat in principio, vel in medio, vel in fine formæ sacramentalis: ut si aliquis dicat, *Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis, & Filii ejus unigeniti, & Spiritus Sancti Paracleti*, erit verum Baptisma. Similiter si quis dicat, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Virgo te adjuvet*; erit verum Baptisma. Forte autem si diceret, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Sp. Sancti, & B. Virginis Mariæ*, non esset Baptismus; quia dicitur 1. ad Corin. 1. *Numquid Paulus pro vobis crucifixus est: Aut in nomine Pauli baptizati estis?* Et quidem si eodem modo intelligeretur in nomine B. Virginis baptizari, sicut in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quo Baptismus consecratur; talis sensus esset contrarius fidei, & institutioni Christi, & tolleret veritatem Sacramenti: si vero sic intelligeretur, non quasi nomen B. Virginis aliquid operetur in Baptismo, sed ut ejus intercessio prodesset baptizato ad conservandam gratiam baptismalem, non tolleretur perfectio Sacramenti (inquit *S. Thom.*) Cum itaque hæc verba, *& in nomine B. Virginis*, æquivocationem patiantur, interrogandum esset Minister de intentione sua, siquidem oratio, quæ patitur plures sensus, ad unum illorum determinatur ex intentione proferentis. Si autem de intentione Ministri, a quo hæc addita sunt, liquido non constet, dubius est Baptismus, ideoque sub conditione baptizandus est, qui sub hac verborum formula tinctus fuit.

De materia, & forma Sacramentorum.

Quamvis aliquid addatur formæ contra fidem, si tamen ejus sensum non variet, irritum Sacramentum non facit;

Quamvis porro aliquid addatur contra fidei veritatem, si tamen formam non afficiat, nec in eam refundatur, aut ejus sensum variet, non tollit veritatem Sacramenti: ut si Sacerdos consecrans Eucharistiam, post hæc verba, *Hoc est corpus meum*; preces aliquas adderet hæresim continentes, dicendo v. gr. *Et illud in cælos ad dexteram Patris positum adoramus, cujus figuram tantum in terris nobis præbes*; Vel, *Tribue, Domine, ut quod ore manducari non potest, fide sumamus*: Vel si adjungeret formæ hæc verba, *Quod de cælo sumptum est*; aut *Quod ubique est*, non quasi partem formæ sacramentalis esse vellet, sed ut errorem suum indicaret; aut alios in eamdem hæresim pertraheret, vera esset, ac rata consecratio, modo intenderet facere, quod facit Ecclesia. Alioquin si legitima intentio ipsi deesset, irritum esset Sacramentum. Atque hæc mens est *S. Thomæ* qu. 61. art. 1. dicentis: *Si intendat per hujusmodi additionem, vel diminutionem alium Ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici Sacramentum; quia non videtur, quod intendat facere id, quod facit Ecclesia.* Quod autem preces hæresim continentes non reddant irritum Sacramentum, cum formæ sacramentali adjunguntur, nec eam tamen afficiunt, & corrumpunt, docet *Sanctus Augustinus* Lib. 6. *De Baptismo contra Donatistas*, capit. 25. *Si non sanctificatur aqua* (inquit) *cum aliqua erroris verba per imperitiam peccator effundit, multi non solum mali, sed etiam boni fratres in ipsa Ecclesia non sanctificant aquam. Multorum enim preces emendantur quotidie si doctioribus fuerint recitatæ, & multa in eis reperiuntur contra Catholicam Fidem. Numquid si manifestarentur aliqui baptizati, cum illæ preces dictæ super aquam fuissent, juberentur denuo baptizari? Quid ita? Quia plerumque precis vitium superat precantis affectus, & quia certa illa Evangelica verba, sine quibus non potest Baptismus consecrari, tantum valent, ut per illa sic evacuentur quæcumque in prece vitiosa contra regulam fidei dicuntur, quemadmodum dæmonium Christi nomine excluditur. Nam utique Hæreticus si afferat precem vitiosam, nec habeat bonum caritatis affectum, quo possit illa imperitia superari... Afferat etiam, ut fieri solet, aliquam precem in qua loquatur contra regulam fidei* (*Multi quippe irrunt in preces non solum ab imperitis loquacibus, sed etiam ab Hæreticis compositas, & per ignorantiæ simplicitatem, non eas valentes discernere, utuntur eis, arbitrantes, quod bonæ sint.*) *Nec tamen, quod in eis perversum est, evacuat illa, quæ ibi recta sunt; sed ab eis potius evacuatur; sicut in ipso homine bonæ spei, & probabilis fidei, sed tamen homine, si quid aliter sapit, non inde evacuantur, quæ recte sapit, donec ei Deus revelet, & quod aliter sapit.*

De materia, & forma Sacramentorum.

REGULA VII.

S. Thom. 3. p. q. 40. art. 7. ad 3. Cum minister Sacramenti corrupta profert verba, non ex industria, sed ex ignorantia & rusticitate, & remanet integer locutionis sensus, perficitur Sacramentum.

VII. Qui corrupte profert verba sacramentalia, si hoc ex industria facit, non videtur, Sacramentum administrare cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia; & ita non videtur perfici Sacramentum. Si autem hoc faciat ex errore, vel lapsu linguæ, & corruptio tanta sit, ut sensus locutionis destruatur, ut si loco istorum verborum, *In nomine Patris*, dicat, *In nomine Matris*; vel pro verbo *Baptizo*, dicat, *Baptizor*, nullum pariter Sacramentum est. Si vero non penitus auferatur sensus locutionis per hujusmodi corruptelam, perficitur nihilominus Sacramentum: ut si aliquis dicat, *Ego te baptizo in nomine Patria, Filia, & Spiritu sancta*; Quamvis enim hujusmodi verba corrupte prolata nihil significent ex virtute impositionis, accipiuntur tamen, ut significantia ex accommodatione usus: & ideo licet mutetur sonus sensibilis, remanet tamen idem sensus. Id constat ex Ep. *Zachariæ* Romani Pontif. ad *Bonifacium* Episcopum, quæ refertur C. *Retulerunt*, de Consecr. dist. 4. *Retulerunt* (inquit) *Nuncii tui quod fuerit in eadem Provincia* (scilicet Bajoariorum) *Sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret nesciens Latini eloquii infringens linguam diceret*. Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu sancta. *Ac per hoc tua Reverenda Fraternitas consideravit eos rebaptizare: sed, Sanctissime Frater, si ille, qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut supra fati sumus, baptizans dixit, non possum consentire, ut denuo baptizentur.* Non dixerat imperitus ille, & rusticus Sacerdos, *In nomine Patriæ, & Filiæ*, quod ratio Grammaticæ exigebat, si de industria formam violare voluisset, sed, *In nomine Patria, & Filia*, quæ voces cum hac constructione nihil ex se significent, signum est illum voluisse dicere, quod alii dicunt, cum ajunt, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

Tom. 2. Concil. Galad. an. 754.

Nec etiam Sacramentalis formæ substantiam mutavit alius Presbyter, qui rustice hunc in modum baptizavit: *In nomine Patris mergo, & Filii mergo, & Spir. sancti mergo*, ut respondit *Stephanus II.* c. 16. *Infantes vero illi* (inquit) *quos baptizavit, licet rustice, quia in nomine sanctæ Trinitatis sunt baptizati, in eo permaneant Baptismo.*

REGULA VIII.

Materiæ, vel formæ Sacramentorum sacrilegæ mutationes.

VIII. Sacramentorum formas, & materias quavis ratione mutare nemini hominum licet; Unde qui ex industria, vel crassa negligentia materiam sic immutarent, ut Sacramentum irritum redderetur, peccarent mortaliter peccato sacrilegii. Hujusmodi enim mutatio in maximam Dei Sacramentorum auctoris redundaret injuriam, cujus institutio, lexque contemneretur. Gravis etiam suscipienti inferretur injuria, qui Sacramenti fructu prorsus omni privaretur, Letaliter etiam peccarent, qui quacumque materiæ, vel formæ mutatione ritus novos, aut errores ab Ecclesia damnatos inducere intenderent. Neque enim Ministros Sacramentorum excusare potest juris ignorantia: quia necessaria ad ministerium, officiumque suum rite obeundum scire debent. Excusari tamen posset a peccati mortalis reatu laicus in necessitate baptizans, & ex ignorantia formam sacramentalem corrumpens: non tamen obstetrix jurata, quæ ad obstetricandi munus admitti non debet, nisi ad Baptismum in necessitatis articulo sub præscripta verborum forma conferendum probe sit instituta, ut Ecclesiæ Decretis sancitum est, scilicet Synodi Lingonensis anno 1404. Conc. Senonensis, anno 1524. Synodi Carnotensis, anno 1526. Parisiensis, 1557. Concilii Aquensis 1585. ut legere est apud *L. Bochellum*, lib. 2. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ*, tit. 3. *de Baptismo*.

REGULA IX.

IX. Peccaret etiam letaliter, qui ex industria corrupte proferret, aut mutaret verba formæ sacramentalis (quamvis sensus idem maneret, adeoque accidentaria tantum fieret mutatio) ratione gravis negligentiæ, contemptus, vel scandali; quod maxime locum haberet, si corruptio illa, vel mutatio esset notabilis: ut si quis sciens volens baptizaret *In nomine Patria, & Filia, & Spiritu sancta*: vel in consecratione Calicis omitteret hæc verba, *Novi, & æterni Testamenti, Mysterium fidei*. Si autem mutatio levis sit, neque cum plena consideratione, & deliberatione facta, Minister venialiter tantum peccabit.

REGULA X.

Materiam, vel formam dubiam adhibere, quam grave peccatum.

X. Letalis peccati reus est, qui materia, aut forma dubia utitur in Sacramentorum administratione, cum certam, & indubitatam habere potest: quia periculo non conficiendi Sacramentum, adeoque sacrilegii, & irrisionis rerum divinarum se exponit. In eoque casu locum habet illa Christianæ Moralis Regula a *S. Aug.* tradita lib. 1. *de Baptismo*, cap. 3. *Graviter peccaret in rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo, quod certis incerta præponeret.* Nec obstat opinionis probabilitas: quamvis enim speculative probabile sit, quod materiæ quædam, & formæ, de quibus in Scholis disputatur, sufficientes, ac legitimæ sint; non tamen probabile est in praxi, ita ut illis uti liceat, quando certæ, & indubitatæ adhiberi possunt. Unde Lovanienses Theologi, & *Innoc. XI.* Pontifex Maximus anno

Christi 1679. die 2. Martii, hanc Propositionem damnarunt: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore, nisi id vetet Lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis, Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

Propositio damnata.

REGULA XI.

XI. Letale denique peccatum committit, qui modum materiæ, & formæ notabilem, & ab Ecclesia universali, vel sua observatum non servat: v. g. Sacerdos qui ex industria non misceret aquam vino in Missa consecrando: & Latinus item Presbyter, qui Eucharistiam in fermentato consecrare præsumeret, aut Græcorum forma in Baptismi administratione uteretur.

CAPUT IV.

De Numero, & Dignitate Sacramentorum.

ARTICULUS PRIMUS.

Quot sint Novæ Legis Sacramenta.

PROPOSITIO UNICA.

Septem esse Novæ Legis Sacramenta, Catholicæ Fidei veritas est.

Septenarius Sacramentorum numerus ex Scriptura Sacra colligitur.

I. Ex Scriptura sacra, & Traditione, quæ duo sunt fidei nostræ inconcussa principia, & fundamenta, hic Sacramentorum numerus colligitur. Baptismus ex c. 28. *S. Matthæi*, ubi refert, Christum a mortuis redivivum, Apostolis in Galilæa conspicuum se præbuisse, illisque dixisse: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Sp. sancti.* Sacramenti Confirmationis meminit *S. Lucas* Act. 8. *Cum audissent*, inquit, *Apostoli, qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Sp. sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Sp. sanctum.* Institutio Sacramenti Eucharistiæ narratur Matth. 26. *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite. Hoc est Corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, Hic est enim Sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur, in remissionem peccatorum.* Idem habetur *Marci* 14. & *Lucæ* 22. Institutio Sacramenti Pœnitentiæ habetur Joan. 20. ubi Christus Dominus Discipulis ait: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit, & dixit eis; Accipite Sp. sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Extremæ Unctionis Sacramentum promulgavit *S. Jacobus*, Epist. Catholicæ c. 5. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: etsi in peccatis sit, remittentur ei.* Sacramenti Ordinis meminit *S. Paulus* 1. ad Tim. 4. 14. *Noli*, inquit, *negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii.* Matrimonii Sacramentum commendat idem Apost. ad Ephes. 5. *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ: Et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.*

Septenarium Sacramentorum numerum Apostolica Traditio probat.

Quod spectat ad Patres Traditionis testes, universa eorum loca hic recensere præ multitudine non possumus: Plura indicabimus, cum de singulis Sacramentis agemus. Aliqua dumtaxat impræsentiarum indicare sufficiat. *Tertullianus* lib. *de Resurrectione Carnis*, c. 7. Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam commemorat. Idem lib. *de Præscriptionibus Hæreticorum*, c. 40. & 41. Ordinis præterea meminit. *S. Aug.* non Baptismi tantum, & Eucharistiæ, velut Sacramentorum Novæ Legis mentionem facit ep. 54. alias 118. ad *Januarium*, sed & Confirmationis tamquam Sacramenti a Baptismo distincti. Lib. 3. *contra Litteras Petiliani Donatistæ*, c. 104. Pœnitentiam non minus inter Sacramenta nnmerat, quam Baptismum, Confirmationem & Eucharistiam, lib. 5. *de Baptismo*, c. 20. Extremæ Unctionis, ceu veri Legis Evangelicæ Sacramenti, præter *Innoc. I.* Epistola ad *Decentium*, meminit *S. Joan. Chrysost.* lib. 3. *de Sacerdotio*, c. 6. Sacramentum Ordinis cum Baptismi Sacramento confert *S. Aug.* lib. 2. *contra Epistolam Parmeniani*, c. 13. Idem S. Doctor Matrimonium Sacramentum esse docet, lib. *de Bono Conjugali*, c. 18. & 24.

Septenarium Sacramentorum

Tertio, septenarium Sacramentorum numerum probat summus Ecclesiæ cum Latinæ tum Græcæ in eo retinendo con-

numerum probant Ecclesiæ consensus, & auctoritas.

consensus, & Protestantium in numero Sacramentorum constituendo discordia, quibusdam unum, aliis duo, aliis tria, nonnullis quatuor, vel quinque admittentibus.

Confirmatur Catholica de Septenario Sacramentorum numero veritas ex *Lucii III.* Romani Pontificis Decretali, ex Bulla *Martini V.* in Concil. Constantiensi edita ex *Eugenii IV.* Decreto ad Armenos Florentiæ dato; & ex Synodi Tridentinæ Oraculo sess. 7. can. 1. cujus hæc sunt verba: *Si quis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plurima, vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse vere, & proprie Sacramentum, Anathema sit.*

Extra. De Hær. cap. Ad abolendam.

Ratio conveniens numeri septenarii Sacramentorum.

Cur autem neque plura, neque pauciora numerentur, probabili, & convenienti ratione ostendit *S. Thom.* Cum enim Sacramentorum duplex sit finis; primus perfectio hominis in his, quæ pertinent ad cultum Dei; secundus, curatio peccati; ex utroque septenarius Sacramentorum numerus explicatur. Ex primo quidem, quia Christiana vita, qua Deus colitur, & qua homo Deo vivit, septem rebus indiget, sicut vita naturalis; scilicet 1. ut homo spiritualis in lucem edatur; 2. ut augeatur; 3. ut alatur; 4. si in morbum spiritualem incidat, sanetur; 5. imbecillitas virium reficiatur, 6. Magistratus spirituales numquam desint, quorum auctoritate regatur Ecclesia, & sacra Ministeria exerceantur, 7. filii ad Dei cultum, & humani generis conservationem procreentur, & religiose educentur. Per *Baptismum* Christo renascimur, unde ab Apostolo vocatur *Lavacrum regenerationis*. Per *Confirmationem* Spiritum Sanctum ad augmentum, & robur spirituale accipimus. Unde Christus Discipulis jam baptizatis ait, *Lucæ ultimo: Sedete in Civitate, donec induamini virtute ex alto*. Per *Eucharistiam*: tamquam cibum vere cœlestem, spiritus noster alitur, & sustentatur, sicut a Salvatore dictum est: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Per *Pœnitentiam*, sanitas amissa restituitur; postquam peccati vulneribus confossi sumus. Per *Extremam Unctionem*, peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recreantur. Per *Ordinem*, publica Sacramentorum Ministeria perpetuo in Ecclesia exercendi, sacraque omnes functiones exequendi potestas traditur. Per *Matrimonium* denique vir, & mulier legitime, sanctæque conjunguntur, ut ex ea conjunctione filii ad Dei cultum, & humani generis conservationem procreentur, & religiose educentur. Idem numerus colligitur ex eo, quod Sacramenta in remedium peccati instituta sint. Nam *Baptismus* institutus est contra peccatum originale. *Confirmatio*, contra infirmitatem animæ, quæ in regenerati invenitur. *Eucharistia*, contra proclivitatem animi ad peccandum. *Pœnitentia*, contra actuale peccatum. *Extrema Unctio*, contra reliquias peccatorum, quæ non sunt sufficienter sublatæ per Pœnitentiam, aut ex negligentia, aut ex ignorantia. *Ordo*, contra dissolutionem multitudinis. *Matrimonium*, in remedium contra concupiscentiam, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Ad septem etiam virtutes animos hominum præparare videntur; Baptismus enim est Sacramentum fidei: Confirmatio spei: Eucharistia caritatis: Pœnitentia justitiæ: Extrema Unctio perseverantiæ, quæ perfectio quædam est fortitudinis: Ordo providentiæ: Matrimonium temperantiæ. Sunt autem adumbrata septem sigillis, quibus Veteris Testamenti Pagina signata, quæ Agnus, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit, reseravit: Septem tubis, quibus Angeli cecinerunt: Septem stellis, quas habebat similis Filio hominis in dextera sua; Septem panibus quibus Dominus turbas pavit: Septem oculis super unum, lapidem; Septem lucernis Tabernaculi super unum candelabrum positis: Septem lotionibus Naaman in Jordane.

Ad Tit. 1.

Joan. 6.

Hæreticorum objectiones diluuntur.

Frustra vero objiciunt Hæretici septenarium Sacramentorum numerum in Scriptura Sacra non reperiri. Quamvis enim numerus nominum in Scriptura, & apud Patres antiquos non legatur, qui data opportunitate de hoc, aut illo Sacramento, non de omnibus simul agebant, & recenter baptizatos de illis præcipue informabant, quæ statim post Baptismum ex Ecclesiæ disciplina conferebantur, Confirmatione scilicet, ac Eucharistia, ut constat ex *S. Cyrilli Hierosolymitani* Catechesibus, & *S. Ambrosii* Libris *De his, qui Mysteriis initiantur*, & *De Sacramentis*: Numerus tamen rerum ipsarum & in Scriptura, & in Patrum Operibus habetur. Sane licet Scriptura quatuor Evangelia, quatuordecim S. Pauli Epistolas, septem Domini verba in Cruce, duodecim Symboli Apostolici Articulos non numeret, res tamen numeratas vel Scriptura, vel Traditio, vel utraque continet, & docet. Sic Patrem primam Sacrosanctæ Trinitatis Personam, Filium secundam, Sp. Sanctum tertiam esse, Scriptura Sacra expressè non ait, & ordo tamen, & numerus trium divinarum Personarum in Scriptura habetur. Qua de re *S. Basilius*. Lib. *De Spiritu Sancto* ad *Amphilochium*, cap. 18. *Cum Patrem*, inquit, *& Filium, & Sp. Sanctum traderet Dominus, non simul cum numero tradidit. Non enim dixit, In nomine primi, secundi, ac tertii: Neque in uno, duobus, aut tribus; Sed per sancta nomina fide ad salutem perducente cognitionem largitus est. Itaque quod nos salvos facit, fides est; Numerus vero signum declarans quantitatem eorum, de quibus loquimur, ab hominibus excogitatus est. Sed qui undequaque sibi ipsis noxas contrahunt, etiam numerandi facultate adversus fidem abusi sunt: Qui quidem, cum nulla omnino res alia ob numeri accessionem immutatur, tamen in divina natura numerum metuunt, ne per eum honoris Paracleto debiti modum excedant*. Tandem respondeant Protestantes, ubinam duorum, vel trium Sacramentorum numerum in Scripturis expressum legerint; tunc demum urgere nos poterunt, ut septenarium Sacramentorum numerum in iis expressum ostendamus.

Objicies; Baptismum triplicem distingui, fluminis, flaminis, & sanguinis; Pœnitentiam duplicem, publicam, & secretam: Ordinem dividi in quatuor Minores, & tres Majores; Professionem Monasticam a Græcis Sacramenti loco censeri; Aquam benedictam, aliaque Sacerdotali benedictione sanctificata, seu consecrationes ipsas, & benedictiones in Sacramentorum numero haberi. Quidni enim & contra venialia peccata Sacramenta quædam instituta sint? Denique Lotionem pedum esse Novæ Legis Sacramentum, de qua scilicet Christi præceptum extat, & cui gratiæ promissio annexa est, ut probant illa Christi verba ad Petrum: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*: Et illa ejusdem Salvatoris ad Apostolos: *Scitis, quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister, & Domine: Et bene dicitis: Sum etenim. Si ergo lavi pedes vestros Dominus, & Magister; & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*.

Joan. 15.

Præteres *S. Ambrosius* Lib. 3. *De Sacramentis*, cap. 1. Lotionem pedum *Mysterium* vocat, quod idem est ac Sacramentum, illam cum Baptismo comparat eique tribuit, ut venena serpentis eluat, majoremque sanctificationem conferat. *Vide*, inquit, *omnem justitiam, vide humilitatem, vide gratiam, vide sanctificationem. Nisi lavero, inquit. tibi pedes, non habebis partem mecum ∴ Ipse Petrus ait: Domine, non solum pedes, sed etiam manus & caput. Vide fidem. Quod ante excusavit, humilitatis ait: quod postea se obtulit, devotionis, & fidei. Respondit illi Dominus, quia dixerat manus, & caput*: Qui lavit, non necesse habet iterum lavare, nisi ut solos pedes lavet. *Quare hoc? Quia in Baptismate omnis culpa diluitur. Recedit ergo culpa. Sed quia Adam supplantatus a diabolo est, & venenum ei effusum est supra pedes, ideo lavas pedes, ut in ea parte, qua insidiatus est serpens, majus subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit. Lavas ergo pedes, ut laves venena Serpentis. Ad humilitatem quoque proficit, ut in Mysterio non erubescamus, quod non dedignamur in obsequio*.

Idem docet *S. Bernardus*, Serm. 1. in Cœna Domini. *Multa quidem*, inquit, *sunt Sacramenta, & scrutandis omnibus hora non sufficit. Fortassis etiam aliqui vestrum imbecilles sunt ad tanta simul capienda. De tribus itaque Sacramentis, qua satis congrua sunt huic tempori, dicendum erit, quod Dominus ipse donaverit. Sacramentum dicitur sacrum signum, sive sacrum secretum. Multa siquidem fiunt propter se tantum: alia vero propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa, & sunt. Ut enim de usualibus sumamus exemplum, datur annulus absolute propter annulum & nulla est significatio: Datur ad investiendum de hæreditate aliqua, & signum est, ita ut jam dicere possit, qui accepit: Annulus non valet quicquam, sed hæreditas est, quam quæreham. In hunc itaque modum appropinquans Passioni Dominus, de gratia sua investire curavit suos, ut invisibilis gratia signo aliquo visibili præstaretur. Ad hoc instituta sunt omnia Sacramenta, ad hoc Eucharistia participatio, ad hoc pedum Ablutio, ad hoc denique ipse Baptismus initium Sacramentorum omnium*. Et infra: *Sed tamen quid agimus, quod in hoc corpore peccati, & in hoc tempore male non possumus esse sine peccato? Numquid desperabimus? Absit ∴ Nam ut de remissione quotidianorum minime dubitemus, habemus, ejus Sacramentum, pedum Ablutionem. Quaris forte unde sciam, quod Sacramentum sit hujus remissionis, maxime cum ipse Dominus premiserit Petro dicens*: Quod ergo facio, tu nescis modo; Scies autem postea; *Nihil autem de Sacramento locutus est: sed tantum*, Exemplum, *inquit*, dedi vobis, ut & vos ita faciatis. *Verum multa habebat illis dicere; sed tunc portare non poterant ∴ Vis autem nosse; quia pro Sacramento illud est, non pro solo exemplo factum? Illud attende, quod Petro dictum est*: Si non lavero te, non habebis partem mecum. *Aliquid igitur latet, quod necessarium est ad salutem, quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in Regno Christi, & Dei. Vide enim si non expaverit Petrus ad tanta comminationis terrificum verbum, si non agnoverit salutare esse Mysterium, cum respondit*: Domine, non tantum pedes meos, sed & manus, & caput. *Et unde scimus, quia ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & a quibus plane cavere non possumus ante mortem, Ablutio ista pertineat? Ex eo plane, quod offerenti manus, & caput pariter ad abluendum responsum est*; Qui lotus est, non

1. Jacob 3.

non indiget, nisi ut pedes lavet. *Lotus enim est, qui gravia peccata non habet, cujus caput, idest intentio, & manus, idest operatio, & conversatio munda est; sed pedum, qui sunt animæ affectiones, dum in hoc pulvere gradior, ex toto mundi esse non possunt, & quin aliquando dimur, ex toto mundi esse non possunt, & quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiositati, plusquam oporteat, cedat animus, vel ad horam*; In multis enim offendimus omnes. Idem docet, *Arnoldus* Bonævallis Abbas, Lib. *De Cardinalibus Christi Operibus*, Sermone *De Ablutione pedum*, inter Opera *S. Cypriani*. Sunt igitur plura, quam septem Sacramenta.

1. Jacobi 3.

Respond. Baptismum aquæ, Contritionem cordis, & Martyrium, per analogiam, sive similitudinem dumtaxat Baptismata vocari, cum unus aquæ Baptismus sit vere, & proprie Sacramentum. Et certe Martyrium a Christo institutum non fuit, ut actio sacra, liquidem ex parte carnificum, qui Martyres cruciant, & occidunt, gravissimum crimen est. Illud tantum pati Christus præcepit; qua ratione heroicæ fortitudinis actus est, non Sacramentum.

Pœnitentia publica, & secreta, modo tantum, & externa disciplina, non re ipsa differunt, unde ad idem Sacramentum pertineat.

Tota Sacramenti Ordinis plenitudo est in Sacerdotio, in aliis ordinibus participatio sacramenti.

Num. 11.

Ordinis divisio in majores, & minores ordines est *Totius potestativi, cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius. Tota enim plenitudo Sacramenti hujus, est in uno Ordine, scilicet Sacerdotio; sed in aliis est quædam participatio Ordinis: Et hoc significatum est in hoc, quod Dominus dixit Moysi*, „ Auferam de spiritu tuo, tradamque „ eis, ut sustineant tecum onus populi: „ *Et ideo omnes Ordines sunt unum Sacramentum* (inquit *S. Thomas* qu. 37. Supplementi, art. 1. ad secundum.)

Monastica professio non est Sacramentum.

Monastica Professio, quamvis ab Auctore quodam Græco, cui *Jubo* nomen, *Sacramentum* improprie vocetur, ab Ecclesia Græca nusquam inter Sacramenta numerata est. Nec potest inter ea merito numerari, cum a Christo non sit instituta, nec per se sanctificet Monachum, aut Monialem, sed ratione pietatis, caritatis, fidelitatis in votis adimplendis: & quia Religiosi mundo moriuntur, ejusque operibus, ac sibi ipsis, voluntatique suæ, & novi quidam homines incipiunt esse, novis studiis, novæ, vitæ, aliisque omnino delectationibus, & cogitationibus dediti; hoc sensu SS. Patres Vitæ Monasticæ Professionem *Secundum Baptismum* vocant, scilicet *S. Hieronym.* Epist. 25. ad *Paulam* de obitu *Blesillæ*, & Epist. ad *Demetriadem*. *B. Petrus Damiani* Opusc. 16. & *S. Bernar.* Tract. *De Præcepto, & Dispositione*, cap. 17.

Aqua benedicta, Panis benedictus, aliarumque rerum consecrationes, & benedictiones, a Christo non sunt institutæ, sed ab Ecclesia, neque ad remissionem peccatorum venialium valent per se, & ex opere operato, sed tantum ex opere operantis, idest, ex ejus fide, pietate, devotione, qui illis utitur. *Sacramentalia*, itaque illa sunt, non *Sacramenta*: *Quia non perducunt ad Sacramenti effectum, qui est gratia consecutio, sed sunt dispositiones quædam ad Sacramenta vel removendo prohibens, sicut Aqua benedicta ordinatur contra insidias dæmonum, & contra peccata venialia; vel etiam idoneitatem quamdam faciendo ad Sacramenti perfectionem, & percipiendum; sicut consecratur Altare, & Vasa propter reverentiam Eucharistiæ*; Ita *S. Thomas* 3. part. quæst. 65. art. 1. ad sextum. Addit in Resp. ad septimum. *Ad deletionem venialis peccati non requiri infusionem gratiæ; Unde cum in quolibet Sacramento Novæ Legis gratia infundatur, nullum Sacramentum Novæ Legis institutum directe contra veniale, quod tollitur per quædam Sacramentalia, puta, per Aquam benedictam, & alia hujusmodi*.

Aqua benedicta, & panis benedictus non sunt sacramenta.

Lotionem pedum Sacramentum esse, verba Christi non probant. Ista enim, *Non habebis partem mecum*, non significant lotione pedum conferri gratiam, aut hunc Ritum ad illam significandam, & efficiendam institutum fuisse; sed *Petro* pœnam inobedientiæ comminantur, nisi Domino ipsius pedes abluere volenti paruerit. Nisi enim se ad voluntatem Christi Salvatoris hunc humilitatis actum exercere volentis accommodasset, non jam humilis fuisset ipse, sed contumax, adeoque æterna hæreditate indignus. Ista etiam Domini sententia, *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet*, non significat eam lotionem per se valuisse ad remissionem peccatorum venialium: sed indicat, eum, qui a letalibus peccatis mundus fuerit, a levioribus dumtaxat, quæ terrena conversatione contrahuntur, mundandum esse. Hæc denique verba, *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*, absolutum præceptum non exprimunt hunc Ritum frequentandi, sed præcipiunt actus humilitatis, & caritatis; ita ut animo comparati simus ad lotionem pedum, & vilissima quæque ministeria ob imitationem humilitatis Christi, & in fraternæ caritatis testimonium exercenda.

Joan. 13.

Lotio pedum non est Sacramentum.

Nec alia mens est *SS. Ambrosii*, & *Bernardi*, qui lotionem pedum Mysterium, & Sacramentum vocant, late sumpto Mysterii, & Sacramenti nomine pro signo quovis rei sacræ, quia significabat Apostolis, quamvis mundis, & sanctis, maculas aliquas peccatorum leviorum, sine quibus ne Justi quidem in terris vivunt, eluendas superesse, quæ per Christum pariter abstergantur, & remittuntur. Unde *S. Ambrosius* sacram illum cæremoniam ab Ecclesia Romana suis temporibus frequentatam non fuisse testatur, cui tamen exprobrare nemo unquam ausus est, quod Sacramentorum numerum imminuisset. *Non ignoramus*, inquit, *quod Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cujus typum in omnibus sequimur, & formam. Hanc tamen consuetudinem non habet, ut pedes lavet. Vide ergo ne forte propter multitudinem declinarit. Sunt tamen, qui dicant, & excusare conentur, quia hoc non in mysterio faciendum est, non in Baptismate, non in regeneratione: sed quasi hospitis pedes lavandi sint. Aliud est humilitatis, aliud sanctificationis. Denique audi, quia Mysterium est, & sanctificatio*. Nisi lavero tibi pedes, non habebis mecum partem. *Hoc ideo dico, non quod alios reprehendam, sed mea officia ipse commendem: In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam, sed tamen & nos homines sensum habemus: Ideo quod alibi rectius servatur, & nos recte custodimus. Ipsum sequimur Apostolum Petrum, ipsius inhæremus devotioni*.

Joan. 13.

S. Bernardus Lotionem pedum Sacramentum vocat remissionis venialium, propter significationem, non propter efficaciam, & virtutem: eoque collineat omnis ejus oratio, ut maximum vigilantiam ad vitanda, & eluenda hujusmodi peccata adhibendam persuadeat. *Verumtamen*, inquit, *hæc nemo contemnat, aut parvipendat. Impossibile est enim cum eis salvari, impossibile est ea dilui nisi per Christum Jesum, & a Christo. Nemo, inquam, perniciosa securitate dormiet, declinans in verba malitia ad excusandas excusationes in peccatis: Quoniam (ut audivit Petrus ab ipso) nisi laverit ea Christus, non habebimus partem cum eo. Nec ideo tamen pro eis necesse est nimis esse sollicitos; ignoscet facile, immo & libenter, si modo nos agnoscamus. In hujusmodi namque inevitabilibus, & negligentia culpabilis est, & timor immoderatus. Hinc est, quod in Oratione, quam ipse instituit, quotidie pro peccatis illis voluit nos orare. Sicut enim de concupiscentia diximus; quod licet damnationem abstulerit, quia juxta Apostolum*, Nulla damnatio est his, qui sunt in Christo Jesu: *Tamen ad humiliandos nos ipsam adhuc patitur vivere in nobis, & graviter offligere, ut sentiamus, quid nobis gratia præstet, & semper ad illius auxilium recurramus: Sic & de minoribus istis peccatis pia dispensatione nobiscum agitur, ut non penitus auferantur, sed in illis nos erudiat Deus, ut cum minima cavere non possumus, certi simus, quod non nostris viribus majora superemus. Semperque timorati, & omnino solliciti simus, quamdo ejus gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter necessariam esse sentimus*.

ARTICULUS II.

De Sacramentorum dignitate.

Sacramentorum dignitas.

ORdine convenienti Sacramenta recenseri probat *S. Thomas* 3. par. qu. 75. art. 2. Priora scilicet tunt illa, quæ ad unius personæ perfectionem, iis, quæ ad perfectionem multitudinis ordinantur. Quamobrem Ordo, & Matrimonium postremo loco inter Sacramenta numerantur: & Matrimonium quidem post Ordinem, quia minus participat de ratione spiritualis vitæ. Inter ea vero, quæ ad unius personæ sanctificationem instituta sunt, priora sunt illa, quæ per se ad perfectionem vitæ spiritualis ordinantur, illis quæ per accidens, scilicet ad impedimenta removenda destinantur: cujusmodi sunt Pœnitentia, & Extrema Unctio. Atque hæc utpote spiritualis consummatio sanitatis, posterior est ipsa Pœnitentia. Inter alia vero tria, Baptismus, qui est regeneratio, Confirmationem præcedit, quæ ad incrementum, & robur spirituale ordinatur: Hæc vero Eucharistiam, quæ cibus perfectorum est, & *Quæ ordinatur ad consecutionem finis*. Hic autem est ordo generationis (ut Scholastici loquuntur) non dignitatis. Nam si dignitas in Sacramentis spectetur, Eucharistia sanctitate, & Mysteriorum numero, ac magnitudine longe ceteris antecellit, utpote Christum ipsum fontem sanctitatis substantialiter continens: præterea, cetera Sacramenta ad Eucharistiam sicut ad finem ordinantur; Sacramentum quidem Ordinis ad illius consecrationem; Baptismus ad illius susceptionem; sicut & Confirmatio hominem roborans, ne se a tanto Sacramento per verecundiam subtrahat: Per Pœnitentiam etiam, & Extremam Unctionem præparatur homo ad digne sumendum corpus Christi: Matrimonium denique significat conjunctionem Christi, & Ecclesiæ, cujus unitas per Eucharistiæ Sacramentum significatur, secundum illud Apostoli: *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus*. Quamobrem Eucharistia *Sacramentum Sacramentorum* a S. Dionysio libro *Ecclesiastica Hierarchia*, c. 3. vocatur. Inter cetera vero Sacramenta, Baptismus potissimum est Sacramentorum ratione *Necessitatis*: Ordo ratione *Perfectionis*: (ut loquitur S. Thom.) Confirmatio medio modo se habet, Pœnitentia, & Extrema Unctio inferiorem gradum tenent, utpote ad vitam Christianam, *Non per se, sed*